

זה השער לה' צדיקים יבואו מ

ספר

מדראה אש

תולדות וקורות ימי חייו, פרשת קדושת
וגדולת רבינו שר התורה, פאר הדור והדרו,
המאיר לארץ ולדרים עטרת תפארת ישראל,
פוסק הדור, ולוחם מלחמת ה'

הגה"ק רבי מאיר א"ש זצוקלה"ה
גאב"ד דק"ק אונגוואר והגלילות

בעהמ"ח ספרי

שו"ת אמרי א"ש, אמרי בינה, אמרי יושר, ועוד

מלוקט מפי ספרי קודש, תלמידיו ושומעי לקחו
ומהרבה כתבי ידות אשר היו עד כעת מפוזרים ומפורדים
וטרחנו לסדר הכל בסדר יפה אף נעים

יצא לאור בעזהש"ת
על ידי נכדו המלקט והמוז"ל
יהודה צבי הכהן געלב

חודש טבת תשפ"א לפ"ק

בקשה ומודעה

מי שיש לו הגהות והערות על הספר
או שיש בידו פרטים נוספים על ימי חי
רבינו, יפנה אל המו"ל, ואי"ה נשתדל
להדפיסם במהדורות הבאות
וזכות הרבים תלוי בו.

COPYRIGHT © 2021

All Rights Reserved

כל הזכויות שמורות:

יהודה צבי הכהן געלב

קדית יואל, מאגרדא ניו יארק

Tel: 845-325-2124

chomaseish@gmail.com

CONG. HANOE VHANETZACH

TYPESETTING AND PRINTING

845-248-1259

conghvprinting@gmail.com

בן יש להשיג אצלנו
הספרים שיצאו לאור ע"י

ספר מזר דרוד

מהגה"ק רבי
מרדכי דייטש זצוק"ל

ספר חומת אש

על סוגיות הש"ס
מהגה"ק רבי מנחם א"ש זצוק"ל

ספר חומת אש

על הטיילונג באונגארין

דברים אחדים

ברוך הוא אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו, ושתל בכל דור ודור, צדיקי יסודי עולם, אשר האירו פני תבל בקומתם, ואחד מהם היה, קדוש ה' מכובד, מופת הדור והדרו, פוסק הדור, גדול מרבן שמו, זקינינו הגדול, הגה"ק רבי מאיר א"ש זצוקלה"ה אבד"ק אונגוואהר יצ"ו, מגדולי תלמידי מרן הגה"ק החת"ס זצוק"ל.

ובהיות אשר זכינו להוסיף כעת נדבך חדש, ספר הבא מן החדש, בהקרא שמו "מראה אש", לכן שפר קדמי לרשום מילין אחדים בריש הספר, מה ראינו על ככה ועל מה אדניו הטבעו.

והנה נודע למשגב מעלת המספר שבח הצדיקים, מעשי אבות אשר הם סימן לבנים, ומהם נלקח לדעת המעשה אשר יעשון. וכבר הזכיר רש"י הקדוש בפרשת נח עה"פ "אלה תולדות נח, נח איש צדיק, הואיל והזכירו סיפר בשבחו, שנאמר זכר צדיק לברכה", ובמדרש רבה (במדב"ר פכ"א ס"ג) עה"פ וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום, לא היה צריך קרא למימור אלא "ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה", אלא אמר הקב"ה הזכרתי את הצדיק ואיני מברכו, ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום" וכו' שהקדוש ברוך הוא מתעסק בשבחן של צדיקים לפרסם בעולם וכו', פנחס פירסמו לשבח וכו', עליהם נאמר זכר צדיק לברכה". ובגמרא כתובות (דף ה' ע"א) דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ.

וידועים המה דברי הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זצוק"ל בספה"ק נועם אלימלך (פרשת שמות עה"פ ויאמר משה) סימן טוב לאדם כשהוא שומע מספרים ממעלות הצדיקים ועבודתם בקדושה לשמו יתברך באמת, אם באותו פעם לבו חושק ומתלהב מאד שיזכה גם הוא לעבוד השם יתברך באמת, זהו סימן טוב שה' עמו, וזה דבר ה' עכלה"ק.

והנה אף שבאמת כל מעשי פעולות רבינו הם באמת מקיפות זרועות עולם, וכוחו הגדול בין גדולי תלמידי מרן החת"ס זצוקלה"ה נודע לפני כל, כי מאז הסתלקות רבו המובהק, מרן החת"ס זצוק"ל שנת ת"ר, היה רבינו ראש המדינה כל מדינת אונגאריין, והכל פנו אליו לשמוע חוות דעתו, וגם משאר מדינות המלך מלכו של עולם פנו אליו. עם כל זה מאז הסתלקות רבינו לשמי שמים שנת תרי"ב לפ"ק, עד היום לא נדפס ספר שלם העוסק

בתולדות ימי חיי רבינו, לספר מעשי ה' אשר פעל ועשה, מהחל ועד כלה. וכבר רבינו הקדוש בעצמו הזהיר לפני הסתלקותו שלא יספדוהו בשבח תורתו, ולא יקראו עליו בהספידו שם צדיק וחסיד, ופ"א בערב יום הכיפורים (שנת תקצ"א) אמר כי לולי כי היום גורם ערב יום הכיפורים, היה גוזר בחרם על זה ע"כ (הובא בפנים הספר פ"ז אות ד'). וכן בעת הספידוהו בנו הגאון רבי מנחם א"ש זצ"ל אמר שהיה מהראוי להרבות ולספר שבחו, רק כי סגר כח המדבר בעדי, לאשר כי צוה בלי לספר בשבחו וכו', אבל המפורסמות אינו צריך ראייה (אמרי יושר דרשות דף ע"א ע"ב, הובא בפנים הספר פ"י הגה"ה ט').

אמנם מזקנים אתבונן, כי ראה ראינו איך שתלמידיו הגדולים, רשמו דרכי עבודת ה' ממנו, וסיפרו לתלמידיהם תרומות מדותיו הק', והמה מפוזרים בספריהם אחת הנה ואחת הנה בספריהם. ובראש וראשונה בנו הגה"ק רבי מנחם א"ש זצ"ל, אשר הדפיס הספר זכרון יהודה, מנהגי בקודש של רבינו, וכתב בהקדמת הספר, תולדות רבינו בפרטיות. וכתב שם בסוף הקדמה וזה לשונו, לא באתי עוד למקצת שבחם, וגם כי אשר ציוו [רבינו] לבלתי לשבח אותם, והנה לעבור על דברי אבי זצ"ל חלילה לי, רק כי המפורסמות אינם צריכין ראייה וכו', ועיקר המכוון רק למען יראו דור אחרון, אולי יראו ויקחו מוסר לבלתי התפתות אחר זרים, ולילך אחרי בורות נשברים אשר לא יכילו מי התורה וכו' עכ"ל. ובריש תולדות רבינו (שם בהקדמת זכרון יהודה) כתב בתוך דבריו הק' דברים קילורים לעינים בענין זה, בזה"ל, אמרתי לכתוב על הספר זכרוני משלי אפר בניו ותלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, למען ידעו דור אחרון מקור מחצבתם וזכרון מעשיהם הטובים יהיו לנגד פניהם ע"כ.

עוד שם, לאשר כי ראיתי כי נכתבו בספר תולדות אנשי השם גדולי ישראל, וגם מזה יצמח תועלת לידע ולהודיע מי המה ומקור מחצבתם, לזאת את אשר נפשי יודעת, אמרתי להעלות על הספר קורות ימי חיי אבי ואחי זצ"ל וכו' זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן. שמעו אלי רודפי צדק מבקשי האמת, זרע ברוכי ברך ה' ותלמידיו הגונים, אשר לא עבר עליהם כוס התרעלה, כוס השכרות מהבלי הזמן, לא להתגדל ולהתפאר באתי בדברים האלו, רק למען האמת והצדק, ויראו ויקחו מוסר, בראותם כי לזה דרך הקודש יקרא, ואלקים אמת, יורני בדרך האמת, ויגיענו למעשה אבותינו, הורינו ומאלפינו, ולא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לא בעולם הזה ולא בעולם הבא עכ"ל. גם חתנו הגדול של רבינו, ה"ה הגאון רבי צבי הירש ווייס זצ"ל אב"ד לאפאש יצ"ו האריך בתולדות ימי רבינו בהקדמתו על הספר זכרון יהודה עיי"ש.

וכן בדורות שאחריו, אא"ז הר"ר מאיר גרינוואלד זצ"ל [בן מוהר"ר יעקב, חתנו של רבינו הגה"ק רבי מנחם א"ש זצ"ל] הוציא לאור ספר "מאורי אש" בשנת תרס"ד לפ"ק, אשר נכתב בלשון יידיש, ונכלל בו מנהגים מהזכרון יהודה, וגם הוסיף ידו לכתוב בה הרבה מתולדות ימי חיי רבינו.

ספר מאורי אש שהדפיס אא"ז זצ"ל, בשנת תרס"ד לפ"ק, מעשיות מרבינו, בלשון יידיש

ואחריו קם בנו, דו"ז הרב הגאון המפורסם רבי אשר אנשיל גרינוואלד שו"ב זצ"ל, אשר פקיעי שמייה בחיבוריו היקרים, נר מצוה על חנוכה, מטה אשר על השמלה חדשה וכו'. הלה אחז בדרך אבותיו, וסידר בסדר יפה תולדות ימי רבינו והרבה מעשיות. אבל הספר הזה נשאר בכתובים ולא נדפס, ומכת"י הנ"ל הדפיסו הרבה מתולדותיו בשו"ת אמרי אש חלק א', הנדפס מחדש בשנת תשס"ז לפ"ק, חלק מהכת"י.

כן רואים בהרבה מגדולי תלמידי רבינו אשר בספריהם ובספרי שו"ת, וכן בהקדמת ספריהם, מספרים עיזוזו ונפלאותיו אשר פעל בארץ, וכן ממה שהו"ל בענין מערכת אלהים חיים להעמיד הדת על תילו, וכח תורתו והוראתו. ותלמידו הגאון רבי פינחס שטיין זצ"ל אבד"ק סענט-מיקלאש, רשם

ספר מיוחד מחיי רבינו למען ילמוד הוא ובניו אחריו ליראה את ה', כמ"ש בהקדמת ספרו שו"ת קנאת פנחס בתולדות המחבר [וחבל על דאבדן ולא משתכחין הספר הזה שהוא עדות נאמנה מתלמיד חביב של רבינו]. וגם בספרי "תולדות אנשי שם" כתבו כמה נכדי רבינו, מעשיות נפלאים וענינים הרבה, ממה שעבר על רבינו [וכללנו אותם בספרינו הדין].

והנראה כי עיקר קפידת רבינו שהזהיר באזהרה חמורה כל כך לא להרבות בשבחו, ובפרט בעת ההספד, היה, לא להאריך בנפלאות ובמופתים, אשר עשה ופעל, כי לא באלה היה חפצו, אבל לספר עבודת ה' ממנו, ודרכי עבודתו, וכח הוראה שלו, אדרבה ואדרבה

והמתבונן בדברי ימי רבינו יראה שלא הלך בגדולות ובנפלאות, במעשה מופתים ודברים פלאים, ולא עשה מזה עיקר, רק כל ימיו היתה שרשרת אחת של העמדת תורה ולברר עמקי הלכות לאמיתיה של תורה תורה וכח התפלה ולהעמיד הדת על תלו, בדרך רבו

מרן החת"ס וכו', ורוב הדברים שתלמידיו הרבים הביאו משמו הוא דבר ה' זו הלכה, דברי תורה בההויות דאביי ורבא, או דרכי עבודה ויראת השם, וכמעט שלא נשתבח בסיפורי מופתים, גם אצל המוני עם לא היו שגורים כל כך סיפורי נפלאות ממנו, כי לא באלה היה תהלתו [ועכ"ז עלה בידינו למצוא כמה מהם בפרק ט"ו בספרינו].

הן על כל אלה הלכנו גם אנחנו בזה בדרכי אבותינו, והתחלנו ללקט נפזרות. בראשונה לקטנו מתשובת רבינו וממה שמצאנו בשו"ת בני דורו של רבינו, שמוזכר בה שם רבינו, וכן ממה שכתב בנו וממלא מקומו הגה"ק רבי מנחם א"ש זצוק"ל בכל מקום שהזכיר ממה שעבר על רבינו, ובפרט בהקדמת הספר זכרון יהודה, וכן ממה שכתבו כל נכדיו, והוספנו על כל זה ממה שמצאנו בחיפוש אחר חיפוש במקורות נאמנים ממה שרשמו תלמידיו ובני דורו, וגם מספרים עתיקין ישנים וחדתין זעיר שם זעיר שם אשר היו הדברים הללו טמונים וגנוזים בין שורות הספרים ובהקדמת הספרים, עד שכמעט לא היו הדברים ניכרים, וגם אם היו קוראים בהם, לא היה הקורא שם על לבו ללמוד מהם על גדולתו של רבינו זי"ע, ולא היו הדברים עושים רושם בלבו, כי כשהקורא עובר בין השורות מענין לענין אין הדברים מתיישבים על לבו. וככה עלה בידינו לקבצם כעמיר גרנה, ללקטן ולאספם יחד בפונדק אחד, וברוך השם שסידרנו כל תולדות ימי חייו הק', החל משנות ילדותו, אצל רבו מרן החת"ס זצוקלה"ה, בואו בברית הנישואין אצל חותנו הגה"ק רבי דוד דייטש זצוקלה"ה, כהונתו לרב ואב"ד בק"ק ביארה. ב. יארמוט, אונגוואר יצ"ו, ואיך שהעיר נעשתה בכוחו ובהשפעתו לתל תלפיות, ישיבתו הגדולה, וכן רשימה מתלמידיו הק', הליכותיו בקודש יום יום, תרומות מדותיו הקדושים, עמדו על משמרת הדת איתן כחלמיש, מלחמתו נגד מפירי התורה הק', משא ומתן שהו"ל עם גאוני וצדיקי הדור, בדורו דור דעה, בניו ונכדיו אחריו, מכתביו הק', וכן כתביו וספריו הקדושים המלאים על פני תבל, ועוד, וגם הוספנו סיפורים ועובדות ומנהגים, גם הבאנו כל הדברים אשר הו"ל עם רבו מרן החת"ס זצוק"ל, מלוקט מספרי שו"ת חת"ס וכו', כל אלה הדברים מסודרים בסדר יפה אף נעים, אשר יגענו בהם בעמל רב לערוך מלאכת מחשבת, ונקוה בעז"ה שימצא הקורא בהם תועלת רבה.

אמנם ברור שכל מה שנאמר כאן, אין הכוונה ליתן תיאור מלא מעבודת רבינו ומדרגותיו הגבוהים, כי דרכי הצדיקים עמוק עמוק הוא מי ימצא, נתיב לא ידעו עיט, וכל מה שלקטנו אין בהם רק כמו צל מתוקף מדרגתם. וכבר כתב כן הגאון רבי צבי הירש ווייס זצ"ל אב"ד לאפאש יצ"ו (חתנו של רבינו) בסוף הקדמתו על הזכרון יהודה, ונעתיקם הנה כי הם דברים ברורים, ומוכרחים לדעת, בעת שמעיינים בתולדות רבינו וז"ל, עוד זאת אדרוש לבית ישראל, **לבל ידמה איש בנפשו כי בא יבא מהכתוב בספר זכרון יהודה תכונת אורחותיו**

המקודשים לה' וטהרתו. אודיעהו נאמנה כי עוצם קדושתו בל יכילם ספר, ומי זה יבוא עד תכונתם, כי אך ירמזון דברי הספר הלזה. כי מעיד אני עלי שמים וארץ, כי רבות בשנים יצקתי מים על יד קדשו, והביאני חדריו ואהי מתהלך יום ביום בבית נכותה, כמעט בכל יום אשר זיכני ה' לראות פניו, פני אור המאיר, חדשים לבקרים, חזו עיני פרישות נפלא וטהרה יתירה, אשר כמעט אין מספר לעוצם הדרת קדושתו, ואף כי ילדות היתה בי אז, ולא זכיתי למצות מדותיו כאשר עתה עכ"ל.

והמתבונן בדבריו ילמד מזה קל וחומר, שאם הוא אשר היה חתן המלך, ונתגדל בבית רבינו, ולמד אצלו הרבה שנים עד שהיה מגדולי תלמידיו, אף על פי כן כתב שעוצם קדושתו בל יכילם ספר, הרי זה קל וחומר לאנשים כערכינו בדור הזה, אשר אי אפשר לנו לדעת ולהשיג כלל מגדולתו וקדושתו, ומכל שכן לרשום עלי ספר.

בעסקינו במלאכת הקודש הזה ללקט ולסדר כל המעשיות, נזהרנו ככל האפשר להביא רק אותן הדברים אשר הם ממקור נאמן ומוסמך, ואשר הם אמת ויציב, ואם ראינו שאחד הביא מעשיות בשם רבינו אשר אין להם שחר, לא הבאנו אותם כלל. ועם כל זה הרי כלל גדול הוא שאין להעמיד יסוד על מעשיות, כמ"ש רבינו הק' בספרו הק' ויואל משה (מאמר א' אות קפ"ה) שסיפורי מעשיות משתנים מפה אל פה בשינויים מן הקצה אל הקצה עיי"ש. ומרן החת"ס כתב (בשו"ת חת"ס ח"ו סי' ס"ד) ואחרי כל זאת אראה לשפוט בענין הכתב הנ"ל הבא מק"ק צעהלים, כי כבר אנו מוזהרים מפי ספרים וסופרים שלא להאמין לעדותן של אנשים המעידים מפיהם של חכמים, כי אינם מדקדקים בדברים, ומהפכים דברי אלהים חיים עכ"ל. ועל זה ענה זקנינו הגדול הגה"ק רבי דוד דייטש זצ"ל למרן החת"ס צוק"ל (שם בסוף התשובה) בנוגע הפנקס שנרשם בשמו נגד דבר הלכה וז"ל, מה שהגיד המגיד בשמי, הוא כזב ושקר, ומעולם לא אמרתי דבר זה, ובקשתי מכבוד רמעכ"ת נ"י שימחול לכתוב לאותו המגיד, שימחוק דבר זה מספר זכרונות, כי חלילה לתלות בוקי סריקי באילן הגדול מו"ר מהר"י זלה"ה [הגה"ק רבי יחזקאל לאנדא, הנוב"י זצ"ל] ופן ישתו דורות אחרונים מים המרים, ומרוב טירדת אקצר, דברי העומד על משמרתו, הקטן דוד דייטש זצ"ל, עכ"ל. ובפרט כשהוא נגד הדין וההלכה אזי אין לסמוך עליהם אף שהמעשה אמת, כמו שהביא שם ביואל משה (מאמר א' סי' נ"ב ומאמר ב' סי' ל"ה וסי' ס"ז) ממאמרם ז"ל שאין למדין הלכה מפי מעשה עיי"ש.

חובה עלי משום מצות כיבוד אב ואם, להזכיר לשבח את אבי מורי ואמי מורתי, חמין ושמן שסכו לי בילדותי הם עומדים לי, שבעזרת השם באתי עד הלום, ה"ה הורי היקרים, אבי מורי מו"ה נחמי בן מו"ה משה הכהן ז"ל, אשר חינוך וגידל אותי על במתי התורה

והיהדות, ולימד לנו להביט בכל פעם בעקבי הצאן. וכן אמי מורתי האשה החשובה מרת נוחה בת מו"ה שלמה יוסף הכהן ע"ה, נכדת רבינו, אשר היתה תמיד רגיל על לשונה לספר מאבותיה הקדושים, ולימדה אותנו לאחוז בדרכיהם, ולדעת מקור מחצבתינו.

חובה עלי להזכיר ביראת הכבוד את שם מו"ח הרה"ח מו"ה ר' זאב יהודה בן ר' מרדכי צבי פארקאש ע"ה, נפטר כ"א שבט שנת תש"ן לפ"ק, וזוגתו חמותי מרת רבקה יענטא בת ר' נתן נטע ע"ה, נפטרה כ"ז תשרי שנת תש"ן.

והנני בא במזמור לתודה להכיר טובה לכל אלו שסייעו אותי בכסף ובמזון, ולכל אלו אשר נהנתי מהם עצה ותושיה.

בראש יזכר בני היקר, כשמן הטוב תורק שמו, מו"ה ר' מרדכי הכהן געלב הי"ו אשר עזר לנו מקרב לבו הטוב והמטיב, והוזיל כסף מכיסו ביד רחבה וברוח נדיבה, למען הוצאת הספר. זכות זקינינו הגאון צוקלה"ה וזכות כל הצדיקים, יגן עליו באלף המגן, ועל כל משפחתו החשובה הע"י, למלאות משאלות לבו לטובה ולברכה, מלא חפנים הצלחה ורב נחת דקדושה, מכל יוצ"ח היקרים, כל אחד ואחד בשמו יבורך, אנס"ו. וכן יזכרו לטוב כל יוצ"ח היקרים ה' עליהם יחיו, כל אחד ואחד בשמו יבורך, אשר עזרו להוצאת הספר בעין יפה.

כן אזכיר את ש"ב הרה"ג ר' יצחק ישעיה ווייס שליט"א אב"ד נוה אחיעזר, ובניו היקרים מו"ה בצלאל נ"י ומוה"ר אברהם צבי נ"ו, נכדי רבינו, אשר המציאו לי כמה דברים בנוגע תולדות רבינו, זכות אבות יגן עליהם להתברך בכל מילי דמיטב.

ועל הטוב יזכר חתני כבני אומן נפלא, מוה"ר אלעזר בלייך נ"י אשר היה לי לעזר במלאכת הגה"ה ובעשיית המפתחות, וכן יזכר לטוב נכדי הב' טובי גדלי לעפקאוויטש נ"י שעזר בהגהת הספר.

מעומק הלב אזכיר את ידידי היקר, איש חיל רב תבונות, אומן מומחה, הרה"ח ר' נחמי שווארטץ שליט"א, בעל בית דפוס והוצאת ספרים הנוי והנצח, שהשקיע מיטב כחו וכשרונותיו להוציא מתחת ידו דבר נאה ומתוקן, ועבד מלאכת שמים באמונה, וברוב כשרון הפליא לעשות מלאכת מחשבת, יהי ה' אלהיו עמו שיכול להמשיך בעבודתו להגדיל תורה ולהאדירה.

ברכה מיוחדת להאברך היקר, ידידי, חכם וסופר, ר' יואל נ"ו בן הרה"ח ר' יוסף צבי וויינשטאק שליט"א מקרית יואל מאנרא ניו יורק, אשר עמד לימיני, והראה לי הרבה

כתבי ידות וספרים ישנים שבהם מוזכר שמו של רבינו, ובפרט ספרים עתיקי יומין אשר אינם נמצאים בשוק הספרים. יתברך ממעון הברכות.

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, שזכינו להוציא לאור עולם ספר קדישא הדין, ולברר מקחו של צדיקים, זקינינו הקדושים, זכותם יגן עלינו, וכמ"ש בספר חסידים (סי' רכ"ה) כל האומר דבר שמועה מפיהם, הם מתפללים עליו שם ומליצים טובה עליו עכ"ל. ועינינו נשואות לשמים שזכותם הגדול, וזכות כל הצדיקים הנזכרים בספר הזה, יגן עלי ועל כל בני בתי וכל יוצ"ח היקרים, לדבק בדרכיהם ולילך בנתיבותיהם עד עולם, ונזכה לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות, ע"ד אבותינו ורבותינו הק' זצוקלה"ה, בבריות גופא ונהורא מעליא, בני חיי ומזונא רויחי וסייעתא דשמיא, בברכה והצלחה, אכ"ר.

ואני תפלה לנורא עלילה, יהיו לרצון אמרי פינו שלא נכשל לומר דבר שלא כרצונו ח"ו, ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו, למלאות משאלותינו לטובה ולברכה, עדי נזכה במהרה לישועת ה' הקרובה באנפין נהירין בביאת משיח צדקינו בב"א.

הכ"ד המלקט והמביא לבית הדפוס

הכו"ח יום כ"ד טבת, יומא דהילולא דרבינו הק' זצוקלה"ה

עש"ק פרשת שמות, לסדר ה' אלהי אבותיכם וכו', שנת תשפ"א לפ"ק

יהודה צבי הכהן געלב

תוכן הפרקים

פרק א' מראש צורים אראנו	יא
פרק ב' ונפשו קשורה בנפשו	מז
פרק ג' בית נאמן בישראל	מה
פרק ד' ק"ק ביאה-יארמוט יצ"ו	נח
פרק ה' אב"ד אונגוואר יצ"ו	סח
פרק ו' תורתו של רבי מאיר	פא
פרק ז' מאיר עיני חכמים	קיד
פרק ח' צדיק בכל דרכיו	קב
פרק ט' עמוד ההוראה	קלו
פרק י' מסכת מדות	קנט
פרק י"א על משמרת הדת	קעא
פרק י"ב מלחמת ה'	קצח
פרק י"ג הרים העטרה והסר המצנפת	רלז
פרק י"ד עם גאוני וצדיקי הדור	רפ
פרק ט"ו שיחו בכל נפלאותיו	שיא
פרק ט"ז אשכבתא דרבי	של
פרק י"ז בית צדיקים יעמוד	שמב
פרק י"ח הסכמות ומכתבי קודש	שנו
פרק י"ט ספרי רבינו	שפא

פרק א'

מראש צורים אראנו

הגאון מו"ה רבי מאיר ז"ל אבדק"ק יאקא

א. אבי אביו של רבינו היה הגאון מו"ה רבי מאיר ז"ל אבדק"ק עיר יאקא, הסמוך לעיר פרעשבורג. אשר הגלה מפנימשוב, עם הגולה אשר הגלתה מחמת חמת המציק בארץ פולין, ושם מנוחתו כבוד*.

ב. בנו של הגאון רבי מאיר, היה הרבני המופלג מו"ה יהודה לייב זצ"ל, תלמיד חכם גדול ומופלג וירא אלקים, ש"ץ ונאמן בק"ק איזענשטאט יצ"ו. [מרבן החת"ס בתשובה (שו"ת חת"ס אה"ע ח"ב סי' י"ח וסי' מ"ה) מכנה את רבינו "ריכא ובר ריכא"].

ג. הר"ר יהודה לייב נשא לאשתו את הרבנית הצדיקת מרת חיילה ע"ה. היא היתה ממשפחת הגאון הנשגב המפסר מו"ה ר' שמשון ווערטהיימער אבדק"ק ווינא, וראש מדינת אונגארין, הנודע בשם ר' שמשון ווינער ז"ל, בן הגאון ר' יוסף ווערטהיימער מוורמייזא, אב"ד ור"מ ווינא וכמה עיירות, ורב הכולל במדינת הגר ובעהמען. נפטר ביום א' י"ז מנחם אב שנת תפ"ד לפ"ק.

ד. ומסופר שפ"א בא לאיזענשטאט רב אחד על המבחן, שיקבלו אותו לרב, ודרש בשבת קודש. ובעת הדרשה פלפל עמו ר' יהודה לייב. והרב הנ"ל השיב על דבריו, ויאבק עמו וישיג על תשובות הרב. אחר הדרשה נסוג אחר הרב מהיות רב בהעיר, ויאמר "אם הש"ץ

א. נוסח מצבתו: פ"נ ה... הרבני המופלג מו"ה מאיר בן כ"ה דוד זצ"ל, נפטר ח"י מרחשון תקל"ח לפ"ק. תנצב"ה.

במקומכם הוא גדול בתורה כל כך, איך אעלה על במתי א"ב ב"ד, להיות פה רב ומורה" (בספר תולדות אנשי שם).

הרבני ר' יהודה לייב נפטר ד' אדר שנת תקע"ב.¹

הרבנית מרת חיילה, אם רבינו

ה. אמו של רבינו, מרת חיילה², התגוררה באחרית ימיה אצל בנה, רבינו, בעיר באלאשא-ארמוט (וכן דרה שמה בתה, מרת מרים ע"ה). נאספה אל

עמה ביום שני של פסח שנת תקפ"ד, ונקברה במוצאי יום טוב, בבית העלמין, [סמוך לקבר חתנה הרב ישראל ווייס זצ"ל (הנוכח לקמן אות ח')], כמ"ש רבינו לאחיו הר"ר דוד צבי בשו"ת אמרי א"ש (חאו"ה ס' מ'). ורבינו בעצמו רשם את מצבתה, במליצה יפה. ובכתב יושר אמרי אמת חקק רבינו על המצבה, בבקשה שתמחול לו, אם לא יצא ידי מצות כיבוד אם כראוי.

— • —

ו. להר"ר יהודה לייב היה שני בנים ובת אחד. א. רבינו הגה"ק זצ"ל. ב. הגאון ר' דוד צבי א"ש. ג. מרת מרים ז"ל.

רבי דוד א"ש זצ"ל, אחי רבינו

ז. רבי דוד צבי א"ש ז"ל היה תלמיד חכם גדול. רבינו ערך לו כמה תשובות. וניתן לראות משם גדלותו בתורה. בתשובה אחת בחלק אבן העזר

ב. עיין בזכרון יהודה דברי תורה בשמו. ונוסח מצבתו בזה"ל: נפטר ליל א' ונקבר ב' ד' אדר תקע"ב לפ"ק. פ"נ איש נאמן תם וישר. שמש מקדש מעט בכושר, הדריך בניו באורח מישור. גדלו והצליח בדרך מאושר. ה"ה התו' כ"ה ל"ב שמש בן המנוח הרבני מו"ה מאיר תנצב"ה.

ג. ועיין במכתב רבינו אל רבו החת"ס, שמבקש שיתפלל עליו, וחותרם עצמו בשם אמו: וישא נא בעד עבדו ותלמידו מאיר בן חיילה לתפלה לה' אלהיו ית"ש (אגרות סופרים מכתב ע"ה).

(ס' ק"ט) מחזקו רבינו שישאר ללמוד אצל הגאון מו"ה בונם איגר זצ"ל בק"ק מאטעסדארף, ושולח לו חידושים שחידש לפי דברי הגאון הנ"ל.

וכן ערך לו רבינו תשובה בחאו"ח (ס' מ') והודיעו שאמם נסתלקה, וז"ל: שפע שלום וברכה לכבוד אהובי אחי הרב המופלא וכו' מו"ה דוד צני נר"ו. וכתב בנוגע אימתי להדליק עליה נר נשמה ביום טוב, כיון שנסתלקה ביום שני של גלויות של חג הפסח, שדעתו הוא, להדליק הנר בערב שבת ובערב יום טוב לפני יום היארצייט, ולא ביום היארצייט ממש, ואם יכבה אולי אפשר להתיר להדליק על ידי נכרי ובפרט ביום טוב שני עיי"ש [וכן הביא בקיצור שו"ע (ס' צ"א סעי' א') בשם רבינו].

הרבנית מרת מרים ע"ה

ח. בתו של ר' יהודה לייב ז"ל. ה"ה מרת מרים ע"ה [נאחזתו של רבינו]. בעלה היתה הרה"ח רבי ישראל ווייס ז"ל, נפטר בב'—יארמוט ביום ג' י"ט בטבת שנת תרי"ח. ונפטרה בעיר אונגוואר יצ"ו, ושם מנו"כ'.

ד. התשובה הוא מה שכתב לו רבינו בימי בחרותו, אשר למד אצל הגאון מו"ה בונם איגר זצ"ל בק"ק מאטעסדארף וז"ל, הגיעני מכתבך, ושמחתי בשלומך ובריאותך. גם אתנו בחסד ה' השלום והבריאות, כן יוסף ה' חסדו עלינו כל הימים. והנה שמחתי בראותי אותך מתקרב אל רבך הגאון נ"י. יהי כן ה' עמך, ויתן בלבבך להתאבק בעפר החכמים, וירחיך מסוד משחקים כל ימי חיך. הדברי תורה אשר באו במכתבך בשם רבך נ"י ראיתי, ואמרת להודיעך אשר לפענ"ד יש לדון בם, תעיין בם ותציעם לפני כבוד הרב נ"י, ואת אשר ישים בפין תודיעני. וסיים, ובזה תתענג על רוב שלום, הקטן מאיר א"ש.

ועיין שו"ת אמרי אש (חיו"ד ס' פ"ט) שלום וכל טוב לאהובי אחי, הרב המאור הגדול המופלא ומופלג חו"ש, מו"ה דוד צני א"ש נ"י. וסיים רבינו. לא רציתי לעכב את תשובתי אליך, יען ראיתי כמה נפשך היקרה לדעת משלומינו תהלה לאל חי וכו' המעתיר בעדך, הק' מאיר א"ש. וע"ע בשו"ת אמרי אש (חיו"ד ס' קי"ד) אהובי אחי וכו', דברי אחיך שוחר בטובתך, ע"כ.

ה. וכן פסק בערוך השלחן (ס' תקי"ד סק"ט). וכן משמע בפמ"ג (משב"ז ס' קל"ב אות ב'). וכבר האריכו בזה אחרונים, ויש שדעתם להתיר בזה כמ"ש האלי' רבה (ס' קל"ב דיני קדיש אות ז'), ובשע"ת ס' תקמ"ח (סק"א), ובשו"ת כתב סופר (או"ח ס' ס"ה), וביאור הלכה (ס' תקי"ד ד"ה נה), ובמשנ"ב (ס' תקמ"ח סק"א).

ו. נוסח מצבתה. מצבת אשת לפידות, פי שנים ברוחה נצבת, נות בית וענות צדק בלבה קוננות, עטרת בעלה ותפארת בניה, מעשיה הצליחו ועשו פרי, פרי ישו לה בניה היא האשה הצנועה בביתה, והמהוללת בחוצה, היקרה מרת מרים, זלה"ה ממשפחת רם אחות הגאון, מוה"ר מאיר א"ש זצ"ל. אשת היקר והנעלה, ישראל בן כ"ה שלמה אברהם ז"ל, נאספה אל עמה ביום י"ג אדר שני, שנת תר"ל לפ"ק. זכרונה לא יסוף, ונפשה תהא צרורה בצרור החיים, ושם אמה חיילה.

במעלליו יתנבר נער

ט. הגאון הקדוש, אור עולם, צדיק יסוד העולם, מרן רבינו מו"ה רבי מאיר אייזענשטאטער זצ"ל הנקרא גם "מהר"ם אש" [קיצור ממלת אייזענשטאט, ממקום שמושם נתגדל], נולד בחורף בשנת תק"מ לפ"ק (תולדות אנשי שם דתמ"ח), בק"ק שוסבורג, ונתגדל בק"ק אייזענשטאדט במדינת אונגארין בחלק הנקרא "שבע קהילות" [איחוד של ז' קהילות. אייזענשטאט - מאטערסדארף - לאקענבאך - צעהלים - פרויענקירכן - קאבערסדארף - קיצע].

רבו הראשון

י. ויגדל הילד, ויחל רוח ה' לפעמו ונפשו חשקה בתורה. אביו ז"ל המיף לו לקח, וילמוד עמו עד שנת העשר לימי חייו, ואז מסרו אביו ללמוד אצל הרב מו"ה רפאל גלוגא זצ"ל, דומ"ץ דק"ק א"ש. רבינו למד אצלו שני שנים. פעם בהיותו בן י"ב שנים בא לפני אביו בבכי, והתלונן בפניו כי הקשה קושיא לרבו אשר אינו יכול לתרצה, לכן לא יחפוץ ללמוד עוד אצלו.

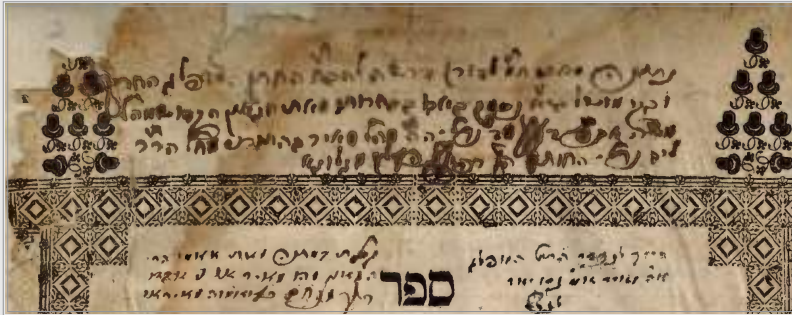
דורן דרשה

יא. רבו הראשון מעת ילדותו, הגאון ר' רפאל גלוגא הנ"ל, נתן לרבונו

ז. הגאון רבי רפאל בן רבי מגלי בן ר' יוסף העלין מגלוגא רבתי, היה תלמידו של הנודע ביהודה זצ"ל, ומוזכר על ידי מרן החת"ס בחידושי תורה (פרשת מטות ד"ה וממוחצית) הקשה ידידי מו"ה רפאל גלוגא דיין מק"ק א"ש. וכן בשו"ת חת"ס (או"ח סי' צ"ח) שלום וי"ר ל"ג הרבני הדיין המופלא כש"ת מו"ה רפאל גלוגא נ"י, שלום לחכם מחוכמים י"ג הרבני הדיין המצוין המופלא כש"ת מו"ה רפאל גלוגא נ"י וכו', ונהירנא כד הוינא טליא בעברי דרך פראג וכו', ועל תשובתו הרמה אצפה פק"ק מט"ד ע"כ, ובכת"י של חידושי תורה של רבו הר"ר רפאל [באוסף הר"ר מנשה לעהמן ז"ל] מזכיר את רבינו מספר פעמים. לדוגמא בסוגיא דטעם כעיקר כתב, הן ראיתי מכתב מהרב המופלא מו"ה מאיר שהיה תלמידי בימי חורפו, אשר כתב להגאון מו"ה משה אב"ד מ"ד [מאטערסדארף] נר"ו [החת"ס זצ"ל]. עו"ש, מרחשון תקנ"ב בלמדי עם תלמידי מסכת חולין, והקשה אותי תלמידי הבחור המופלא כ' מאיר שיחי. עו"ש, יישב לי הרבני החרוץ מו"ה מאיר בן ר' לייב שמש נר"ו ע"כ [והוא גם בספר תולדות אנשי שם].

ליום חתונתו מתנה לדורן דרשה, את ספר "ים של שלמה" על מסכת ביצה וחולין, וזה אשר רשם בשער הספר (בתו"ד קורא את אבי רבינו ר' ליב בשם "מחותני". וגם כתב שרבינו נסמך להוראה ע"י החת"ם).

נתונה מאתי ח"מ לדורן דרשה להבח' החתן המופלג החרף ובקי מושל ב"א [ביראת אלקים], נסמך באבו בבחרותו מאת הגאון הקדוש מו"ה משה אב"ד דק"ק מ"ד נר"י [הגאון החתם סופר זצ"ל שהיה מקודם אב"ד במאטעסדארף], ה"ה מו"ה מאיר בהתורני מחו' הר"ר ליב נר"י. החותם הק' רפאל העלין מגלוגא"ה.

רבו רבי רפאל נפטר ללא זש"ק ביום ב' כ"ז שבט שנת תקפ"ב. ורבינו שמר את יום היא"צ שלו, ואמר קדיש לעילוי נשמתו.

בישיבת מרן החת"ס זצ"ל

ומני אז למד בישיבות אחרות. עד שנכנס לפני ולפנים לבית מדרשו של רבו הגדול בעל חת"ם סופר זצוק"ל, שכיחן אז לאב"ד בק"ק דרעזניץ יצ"ו, כאשר יסופר בעז"ה (בפרק ב').

פרק ב'

ונפשו קשורה בנפשו

בבית אולפנא דמרן החת"ס

א. רבינו הגיע ללמוד בישיבת מרן החת"ס סופר בערך בשנת תקנ"ז, בעת שהחת"ס כיהן רב ואב"ד בק"ק דרעזניץ. ויהי בשנת תקנ"ח, כאשר נתקבל הגאון בעל חת"ס סופר ז"ל לאבדק"ק מאטעסדארף, באו עמו גם קצת מתלמידיו אשר לא אבו לעזוב את רבם*, ובתוכם בא גם רבינו (תולדות אנשי שם). רבינו שקד אצל רבו על דלתי התורה, וראה סימן יפה במשנתו. קיבל ממנו מלא חפנים תורה ויראה בכל מקצועות התורה, בדרכי הוראה, ובהנהגת המדינה עד שנעשה לתלמיד מובהק לרבו. ובחידושי החת"ס על המסכת, מוזכר רבינו כמ"פ².

קדוש הוא לאלהיו

ב. כבר בילדותו הרגיש החת"ס על תלמידו זה שלגדולות הוא נוצר, כמסופר שכאשר כיהן החת"ס בעיר דרעזניץ, היה רגיל לברך את תלמידיו בכל ליל שבת קודש. ופעם אחת אחר שבירך החת"ס את תלמידו רבינו, אמר, "הנני מרגיש קדושה יתירה בבחור זה" (מנהגי חת"ס דס"ג).

א. עיין מנהגי חת"ס (דס"ג). ועיין בספר חוט המשולש (דמ"ו) שבאו עמו ג"כ בחורי חמד אשר למדו בישיבתו בדרעזניץ, כי היתה קשה עליהם פרידתו, ואהבתו אליו היתה אהבת נפש, וכאהבת בנים לאביהם ע"כ. ועיין בליקוטי חב"ח (ח"ב ד"ב ע"א): שם [בעיר מאטעסדארף] כבר יצא לו [להחת"ס] מוניטין בעולם וכו', והיתה לו שמה ישיבה מפוארה, משם יצא הגאון אמרי א"ש וכו', ושאר גאונים מפורסמים, עכ"ל. ועיין (ש"ת אמרי אש חלק אבהע"ז סי' ע"ה) וכמדומני ששמעתי ממו"ר הגאון האב"ד דק"ק פ"ב, בהיותי אצלו במט"ד וכו'.

וכתב הגאון רבי מנחם א"ש בנו של רבינו (בהקדמת ספר זכרון יהודה) שרבינו למד אצל רבו "חמש שנים", וכפי המסופר לקמן (בפרק ג' או"ג) נתחתן רבינו עם חותנו הגאון רבי דוד דייטש זצ"ל בשנת תקס"ב. וכבר בשנת תקס"ג נמצא תשובות החת"ס לרבינו (ש"ת חת"ס או"ח סי' ס"ה). ובמנהגי חת"ס הנ"ל כתב שרבינו בא עם החת"ס למאטס"ד. נמצא לפי זה שחמש שנים לפני תקס"ג, למד רבינו אצל החת"ס, ולכן כתבנו שזה היה בערך שנת תקנ"ז ודו"ק.

ב. החת"ס מזכיר את רבינו מהימים שלמד אצלו, בחידושי פרק שבועות העדות (דף ל"ב ע"א משנת תקס"א) וז"ל ולקושיא זו עוררני הב' ר"מ א"ש. ובחידושי נדה (דף מ"ד ע"ב) הקשה על זה תלמידי הבחור כ"ה מאיר מא"ש. ועיין לקמן (אות ל"ב).

תורה מתוך הדחק

ג. רבינו למד בהתמדה בישיבת החת"ס חמש שנים (הקדמת זכרון יהודה) תורה מתוך הדחק, כי לא היה לו מבית אבותיו עזר מאומה. ובכל זאת לא נתן עיניו בממון ללמוד עם חברים, ולחזור עמהם עבור בצע כסף, למען לא יתבטל מלימודו. וכה כתב (שם) בנו רבינו רבי מנחם א"ש על אביו, וז"ל:

אף כי לא היה לו עזר מבית אבותיו, עם כל זה לא לקח לו בחורים לחזור עמו השיעור בשכר, ורק למד מתוך הדחק. כאשר שמעתי ממנו כמה פעמים בהוכיחו את הבחורים אשר נותנים עיניהם כי יהיה להם שכר הרבה מאת הבחורים, כי הוא לא נתן עיניו על זה כדי שלא יתבטל מלימודו ומישיבתו של הגאון בעל חתם סופר, אשר מיצה מידותיו.

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

ד. סיפר רבינו להגאון רבי שמעון סופר אבד"ק קראקא בן מרן החת"ס זצ"ל מעשה פלא. שבהיות רבינו בק"ק דרעזניץ יצ"ו בצל רבו, היה שם בחור אחד ושמו פנחס לייב [שנתגדל לימים ללמדן וגאון מופלג ויראתו קודמת לחכמתו]². ובא אל ישיבת מרן החת"ס כשהיה נער בן ט"ז או י"ז שנים, נפש הבחור הצעיר הזה חשקה בתורה, אבל לא ידע ללמוד. ובשמעו הבחורים זאת, שחקו ויהתלו בו, איך בר שנים כמוהו אשר לא ראה מאורות מימיו רצונו לתקוע עצמו ללמוד ולהאזין לשיעורי מרן החת"ס, אבל מרן החת"ס קירב אותו, וציוה את התלמידים שילמדו עמו, כי כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד. באותן הימים היה שם רבינו בישיבה בחור צעיר בן ט"ז שנה, וכשראה רצונו העז של רבו החת"ס לעזור להבחור הזה, החליט מעצמו לקרבו וללמוד עמו. ובברכת רבו מרן החת"ס, נעשה חבר וידיד נאמן לרבינו רבי מאיר א"ש, אשר למד עמו בחברותא על ידי ציווי רבו. ואכן במשך הזמן ראה הב' פנחס לייב ברכה בעמלו, ולמד ביחד עם רבינו עד שנתעלה ונעשה גאון וצדיק מפורסם. ורבינו התקשר אז עם חברו בלב ונפש. ואח"כ כשנסע רבינו מן ק"ק דרעזניץ לק"ק מאטעסדארף יצ"ו הלכו שניהם ביחד למאטעסדארף לישיבתו של החת"ס³.

ג. הגה"צ ר' פנחס לייב נשא אח"כ יתומה שנתגדלה בבית מרן החת"ס מקרובי זוגתו, מרן החת"ס נתן לה נדוניה וישב על שלחנו איזה שנים. אח"כ נתמנה לדיין בעיר מט"ד תחת כנפי רבו, ושוב אח"כ נתקבל לרב בק"ק שליינינג ונייזאטץ. ועיין לקמן (פרק י"ב אות ד').

ד. מפי הרה"ח ר' אליהו הכהן שטיינבערגער ז"ל.

ה. ומספר פעם אחת נחלה הבחור פנחס לייב ונפל למשכב, והחולי גבר מיום אל יום עד שהגיע לדכדוכה של נפש. ובאו אליו בני חברה קדישא גמ"ח ליציאת נשמתו. והנה פתאום בא רבו החת"ס להחדר, וציוה להעומדים סביבו שילכו לחדר אחר. ובין העומדים שם היה גם רבינו רבי מאיר א"ש שהיה בחור, וחשב בלבו לראות מה שיעשה רבינו פה, והחביא עצמו באותו החדר, ושמע ששאל רבו לתלמידו החולה ענין ראות? והשיב הן, ולאחר זמן שאלו שנית רואה אתה? והשיב גם כן הן כבראשונה, וכן כמ"פ, ונמשך הדבר לערך שעה. ואז החולה השיב רוחו והתחזק לאט והוקל החולי מעליו, עד שבאיזה ימים נתרפא ושב לאיתנו הראשון. אז ביקש ממנו רבינו לגלות מה היתה המראה אשר ראה בעת חליו, ומה שאל אותו רבו "רואה אתה", אבל ר' פנחס לייב לא רצה לגלות לו. וביקש רבינו מחבירו שאם יבוא רבו לבקרו עוד הפעם ולקבל ברכת רופא חולים, שיקראו אותו להיות עמו. וכן היה שהתחבא גם הפעם רבינו בחדר ההוא.

ומו"ה פנחס לייב שאל את רבו החת"ס, אדוני שאל את עבדו בחליו רואה אתה, מה היה כוונתו, וענה לו רבו ומה ראית, ואמר אני בחלומי ורעיוני על משכבי סליקו, איש זקן ומראהו נורא בתוך החדר, ועמד על צד ימין של מטתי, ובדמיוני נדמה כאלו הוא אברהם אבינו ע"ה, ואחריו בא גם כן איש נורא ונדמה כאלו הוא יצחק אבינו ועמד אצל אביו, לימינו, והשלישי הכי נכבד יעקב אבינו ע"ה והעמיד עצמו לשמאלו. ושוב אחר כך באו ג' אנשים שהתייצבו על צד שמאל ממיטתי, ונדמה בעיני כמשה ואהרן ודוד, והתווכחו אלו עם אלו, חציים דנו אותי לזכות וחציים לחוב, עד שבא השביעי איש לבוש הבדים נדמה לי כאלהו ז"ל, וכאשר שמעם מתווכחים, הראה באצבעו על רבינו, ואמר זכותו נפיש כל כך שראוי לזכות תלמידו שיתרפא, ומאז הוקל החולי מעליו"ה (חוט המשולש)

— • —

ה. ובעת שרבינו סיפר זאת הוסיף, ראה זה פלא כוחו של מרן החת"ס, כי בימים ההם לא היה מגיע לשנת הארבעים, ותדון מזה כמה גדלה מדריגתו בעת שכבר היה בא בימים. ומני אז החליט בקבלה חזקה חוק ולא יעבור להתפלל כל יום תפלה מיוחדת על אריכת ימים ושנים של רבו, והחזיק במנהגו הזה יותר מארבעים שנה, וכמסופר לקמן בסוף הפרק (מפי הרה"ח רבי אליהו הכהן שטיינבערגער ז"ל).

הערכת החת"ם על רבינו

סודות התורה

ו. ויהי כי ארכו לו שם הימים וימצא חן בעיני רבו, ויט אליו חסד ללמדו סתרי תורה, דברים הנאמרים בלחישה שאין מגלין אלא לצנועים, וציוה לו רבו ללמוד ספר "שפע טל". אולם מורא עלה על ראש רבינו, והרגיש כי הוא אינו ראוי עדיין לטייל בפרד"ם, ולכן נמנע ולא למד. ולעת זקנותו התחרט על זה שלא שמע לעצת רבו (זכרון יהודה בהקדמה).

תלמיד המחכים רבותיו

ז. מרן החתם סופר זצ"ל התבטא על רבינו בהפלגות יתירות, על גודל חכמתו ובקיאותו בתורה, כמ"ש בס' זכרון יהודה (הקדמה) הגאון בעל חת"ם אמר עליו "כי לא היה לו תלמיד המחכים רבותיו כמוהו". וכן כתב החת"ם [עוד בשנת תקס"ג] בתשובה אחת לרבינו (שו"ת חת"ם אורח סי' ס"ה): תיתי שלמא רבא וחיי אריכא לריכא, רך בשנים ואב בחכמה, תלמיד המחכים רבותיו, כבוד מה"ו מאיר נ"י.

זה כמה שלא ראה תלמיד חכם וגדול כמותו

ח. ולך נא ראה מה שאמר הכתב סופר זצ"ל בהספידו על רבינו ז"ל: גאון הדור רכבו ופרשו, חסידא ופרישא, העמיד תלמידים הרבה, ריבין תורה, מרא דש"ס ופוסקים וכו', הגאון מהר"ם זצ"ל, היה גדול מתלמידי אבא מאוה"ג הקדוש זצ"ל, מובחר שבתלמידיו ומגדולי תלמידיו בתורה ובצדקות ובמדות כידוע, ואשרי לתלמיד שרבו מודה לו. זה עשרים שנה שהיה פה, ובתוך פלפול התורה פתח אאמו"ר זצ"ל פיו ואמר, שבחו בפניו, כי תמה על גודל בקיאותו, וכשנסע מכאן אמר לעומדים בפניו, "זה כמה וכמה שלא ראה תלמיד חכם וגדול כמותו, ממש

ו. ראוי לציין שאעפ"כ היה רב גובריה דרבינו גם בחכמת האמת בקבלה כמו שרואין בספריו, ובפרט בזכרון יהודה שבהרבה דברים נהג עצמו לפי דעת האר"י הקדוש. ולדוגמא בסדר הנענועים בהסוכה נענע כפי כוונת האר"י זצ"ל (זכרון יהודה אות ר"ג). ועיין עוד שם בזכרון יהודה (אות ר"ג) שהתפלל לפי כוונת האר"י. ז"ל שהתפילות בימים נוראים התפלל בכפיפת קומה, והאריך מאד בתפילות, לכוון על פי כוונת האר"י הקדוש, ובעת שלא היתה ראייתו שלימה שלא היה יכול לראות באותיות קטנות בדפוס, הניח לו לכתוב באותיות גדולות, ועוד הכתב תחת ידי. עכ"ל. ועיין בהספד הגה"ק מטשענגער על רבינו שמתאר קצת עבודת התפלה של רבינו וכתב בתו"ד: עבודתו זו תפילתו היה ביגיעה רבה ובכל כוונת האר"י ז"ל.

ז. בהמשך התשובה כ' עליו מרן החת"ם "וקורא אני הוצק חן בשפתותיך על כן יברכך אלהים לעולם".

היה הכל שגור על פיו כאילו כתוב לפניו" וכו', עיני עיני יורדה מים כי רחוק ממני מנחם, שהתנחמתי בו, אחרי מות עלי אאמו"ר מאוה"ג זצ"ל וכו', ע"כ.

בקי בקדשים ובהרות

ט. בספר מכתב סופר להגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל (דרוש נ"ו) בהספירו על רבינו ז"ל כתב וז"ל: וביותר מוגיע להספירו פה ק"ק מאמעסדארף, כי כאן היה עיקר מולדתו שלמד תורה מפה קדוש אאמו"ר מאוה"ג זצ"ל וכו', אני שמעתי מפה קדוש אאמו"ר מאוה"ג זצ"ל ספור שבחו, ושופריה בקיאותו בקדשים ובהרות, ע"כ.

י. ובהקדמה לדרשות חת"ס כותב הרי"ן שטערן וז"ל: שמעתי מכבוד מו"ח הג"מ שלמה אלכסנדר סופר ז"ל מה ששמע מפ"ק אביו הגה"ק זצ"ל, שהגאון הג"ל [רבינן] בא פעם אחת לפרעשבורג בעת שרבו החת"ס ישן שינת צהרים, ומוח"ז הי' אז בחר צעיר, אבל חכמתו כמלאך אלקים, והרגיש מיד איזה שינוי בתכונת רוחו של הג"מ ר' מאיר א"ש זצ"ל, ושאל אותו מה זה ועל מה זה. והגאון השיב בתומתו, ולמה לא, עד כה תאר אותי רבינו בתשובותיו "תלמידי" וזה ימים חסר בתשובות רבינו אלי תואר זה, בודאי חמאתי ח"ו שלא זכיתי עוד להמנות בין תלמידיו, גלל כן באתי לשאול ולדרוש סבת הדבר הזה. הב' ר' שמעון הלך לחדרי אביו, והודיע לאביו מהאורח הנכבד ומסיבת ביאתו לפרעשבורג. ואמר לו החת"ס בענותותו: "וואס זאל איך מיך מתכבד בקלון חבירי זיין, ער איזט מיר יא איבערן קאפ געוואכסען, האטטע איך זא פיעל צייט געהאבט וויע יארמוטער רב ווערע איך אויך זא איין בקי אין קדשים וטהרות" [מדוע אתכבד בקלון חבירי, הוא עלה ונתגדל מעל לראשי, אילו היה לי זמן פנוי כמו להרב מיארמוט, אז הייתי גם אני בקי כמוהו בקדשים וטהרות] ע"כ.

כסברת הרשב"א

יא. ובה כותב חתנו של רבינו רבי צבי ווייס אב"ד זבארוב זצ"ל בהקדמתו לספר זכרון יהודה:

ועוד בימי עלומיו בעת יצק מים על יד מורו הגאון חת"ס זצ"ל, החל רוח ה' לפעמו, ויאמר עליו רבו הגאון זצ"ל בראשית עמדו לפניו, כי סברתו זכה וברורה כסברת הרשב"א, קולע אל השערה, ואמר להעומדים נכתר זעיר עד יבוא האיתן הלזה, יאירו דבריו בהלכה. כן שמעתי מפי ידי"ג הגאון המפורסם מוהר"ש נ"י אבדק"ק קראקא יע"א.

שקול כמותי!

יב. ומה מאוד גדלו דברי תורתו של רבינו בעיני רבו החת"ס, אשר הפליא מאוד שאלותיו של רבינו ובירור הלכותיו. וכה מספר חתנו של רבינו רבי צבי ווייס אב"ד זבארוב (שם):

בעודהו במכון שבתו ק"ק ב. יארמוט יע"א נקרה אשר באיזה ענין אשר רבינו הגדול הגאון חת"ס זצ"ל השיב להלכה ברוב בנין, ואמו"ח הגאון זצ"ל חולק עליו בתשובתו הרמה, כי אינו מן המניין. וישלח הגאון חת"ס את דבריהם להנשר הגדול הגאון מו"ה יעקב זצ"ל אבד"ק ליסא בעל חות דעת ונתה"מ, להכריע בין שניהם, וכתב אליו בזה"ל "שכנגדי חלוק עלי", והוא עפ"י פירש"י פ' הכותב (מס' כתובות פד: ד"ה שכנגדי) "שקול כמותי". והגאון בעל חו"ד הפליג מאוד דבריו המזוקקים שבעתיים, כי הוסיף על השמועה.

— • —

תורה שבכתב

יג. כאמור זכה רבינו ולמד בישיבת רבו מרן החת"ס חמש שנים עד יום חתונתו. ומאז, אף שעזב את ישיבת רבו, עם כל זה נשאר מקושר עם רבו כל ימי חייו בהתקשרות נפלא ואהבה עזה. רבינו עמד בקשרי מכתבים ובשאלות ותשובות עם רבו הגדול מרן החת"ס כל ימי חייו רבו, בכל פעם שאל לו דבר קטן ודבר גדול, עד שלא זו ידו מתוך ידו אפילו כמלא נימא, וכמה פעמים בא לבקר בהיכלו, ועוד משנת תקס"ג נמצא חילופי מכתבים וש"ת מרבו החת"ס אליו. כל דבר הקשה הביא אל רבו והציע לו ספיקותיו". ואם רבינו הו"ל קשיות וספיקות בדברי רבו, או שהיה דעתו שונה מדעת רבו בנוגע בירור הלכה, לא התבייש עצמו וכתב בחזרה לרבו, בשאלות כדת של תורה. וכמו שכתב הכתב סופר בהספידו עליו "אשרי לתלמיד שרבו מודה לו". וגם אחר אשר עלה לגדולה וכיהן פאר בכמה ק"ק פנה אל רבינו בכל עת ועונה. והיה רבינו מקושר באופן נפלא לתורת ופסקי רבו מרן החת"ס (כמסופר לקמן פרק ט').

לא רציתי להורות עד כי אשאל פי מורי

יד. כתב רבינו לרבו כשהציע לו ספיקותיו (שו"ת אמרי א"ש חו"מ סי' כ"א), וכמדומה שאחד מן התלמידים הגיד שגם רבינו עמד בזה, וירשני אדמו"ר נ"י

ח. עיין בס' אגרות סופרים (מכתב ע"ה) שכתב רבינו לרבו בתו"ד: "כי לא הסכנתי מימי לכתוב זולת לרבינו הגאון נ"י, אשר ידעתי כי בחסדו עלי דלוג עליו אהבה, כן יוסיף ד' וכן ירבה", ע"כ.

להציע לפניו מה שעלה על רעיוני בזה, "אולי זכיתי לכוון לדעתו". ובסוף התשובה סיים: יורני נא אדמו"ר נ"י, ויתמכני בימין צדקו. ובאמת גם מצד היאוש יש לדון, אלא שלא אמריה עוד את רבינו הגאון נ"י. דברי צעיר תלמידיו, מאיר מאייזנשטאט. ובשו"ת אמרי אש (יו"ד סי' ע"ז): ועתה נפשי בשאלתי אל מול פני הדרת כבודו, על שאלה אחת אשר נשאלתי, "ולא רציתי להורות לא איסור ולא היתר עד כי אשאל פי מורי נ"י"ם וכו' [תקע"ג].

בית חלוץ הנעל

טו. **ופעם בהיות רבינו אב"ד בק"ק בייאה, נודמן לו לסדר שמה חליצה, והוצרך לו מנעל של חליצה ושאל מרבו לשלוח לו, ורבו אכן שלח לו כמ"ש בשו"ת חת"ס (אהע"ז ח"ב סי' פ"ז): שיל"ת, פ"ב נגהי ליום ה', י"ט תמוז תקס"ח לפ"ק. שלום רב יבוא ויקרב למופלא ורב, המאור הגדול, הותיק מלא עתיק, מו"ה מאיר נ"י אב"ד דק"ק באיי יע"א. מכתבו הגיעני. ואודות מנעל של חליצה, הנני שולח כמבוקשו, והמוכ"ד שילם מחירו לבעל מלאכה וכו'.**

הדין דין אמת

טז. **החת"ס ענה לו בכל פעם, ונהג עמו כרב לתלמיד החביב עליו כאישון עינו. וסיפר הגאון בעל כתב סופר, שפעם אחת באה שאלה חמורה מרבינו לרבו מרן החת"ס, בעת יישבו לסעודת צהרים, ומיד אחר הסעודה השיב לו כדרכו, והראה תשובתו לבנו הכתב סופר, ואחרי כמה ימים בא מכתב מרבינו לרבו אשר פקפק על איזה דברים, והשיב לו החת"ס, וגם הפעם הראה תשובתו לבנו הכתב סופר, ושאל את אביו, אבא ידעתי איך חשוב רבי מאיר א"ש בעיניך לתלמיד חכם גדול, ורב חילו לאורייתא, ולמה אתה כותב במהירות כל כך והרע בעיניך על שפקפק בדברך. ענה לו החת"ס בני הדין דין אמת, ומה לי אם איזה ראייה להדין אינו מדוקדק כל כך, ותלמיד חכם כמו רבינו צריך להבין זה. אחר זמן באה תשובת רבינו לרבו, והתנצל הרבה שחם ושלום לא על עיקר הדין פקפק, כי הדין דין אמת, וכל המהרהר כאילו מהרהר אחרי השכינה, רק איזה ראייה**

ט. ע"ע בשו"ת אמרי אש (יו"ד סי' ע"ח) בתשובה להרה"ג ר' דוד אב"ד שעבעש [הוא הגאון ר' אהרן דוד דייטש שהיה אח"כ אב"ד ב. יארמוט מח"ס גורן דוד, בחודש אלול שנת תו"ר לפ"ק אחר פטירת רבו] כתוב וז"ל, ובהיותי בפרעשבורג הגדתי צערי לפני מרן הגאון זצ"ל, והיה נראה בעיני כי אין הדבר חמור בעיניו כל כך, ואמרתי הרי הרשב"א ורי"ו והועתק בשו"ע בלי חולק איך נקל הדבר בעיני העם. ובתוך כך הפסקנו מלדבר בזה, מפני אנשים הנכנסים לקבל פני כבודו זצ"ל, ולא הודיעני דעתו בזה, ע"כ.

מפוקפק היה אצלי, עד שבאו דבריו הקדושים שנית' ונתיישב הכל (חוט המשולש, עמ' צ"ח - ק').

והשיב לו נאמר

י. בשו"ת חת"ס ישנו אליו יותר מארבעים תשובות, רב הכמות והאיכות שלא נמצא כמוהו לשום אחד מתלמידי מרן החת"ס. ומוזה יכולים להבין התקשרותו לרבו בלב ונפש. וכבר בחיי החת"ס כשנעתר מרן החת"ס לבקשת תלמידו הג"ר מרדכי שלאנק ז"לי, ומסר לדפוס קונטרס קטן מתשובותיו בסוף ספר חידושי הר"י מיגאש [פראג שנת תקפ"ו], הודפסה ביניהם גם מהתשובות שערך רבינו לפני רבו י.

גם בתוך שו"ת אמרי אש ישנו הרבה שמועות בעל פה, שביאר רבינו בשם רבו שאינם ידועים ממקום אחר, וכן בהרבה מקומות מברר ומלבן רבינו את דברי מורו הגדול בספריו ומפלפל בהם. ולכן גאוני דורו וכל תלמידי חת"ס, דרשו מן רבינו אחר הסתלקות החת"ס, שילמוד ויכתוב להם דעת מרן החת"ס.

אם היה רבינו מסופק באיזה דבר הלכה, היה דורש ומבקש אם יש בנמצא פסק כזה מאת רבו החת"ס, עיין בשו"ת אמרי אש וז"ל: והנה עם לבבי לכתוב בקרוב להגאון אב"ד דק"ק פרעסבורג [הכתב סופר זצלה"ה], אם ידע מזה שמורי הגאון

י. עיין כע"ז בשו"ת חת"ס (חלק אבהע"ז ח"א סי' מ"ו) במה שכתוב מרן החת"ס לרבינו, בענין אי האמינו עדות גוי במסיח לפי תומו, ובשו"ת אמרי א"ש (חח"מ סי' ט) השיב לו רבינו וז"ל: יסלח נא רבינו, כי לדעתי העניה נראה וכו', וזה עיקר אשר לא הבנתי בדברי רבינו בתשובתו, דכיון דפסול משום דמשקר, אין ראיה מדברי הרמב"ם עכ"ד.

יא. נולד בשנת תקל"ג לאביו ר' שלמה, תלמיד מרן רעק"א ז"ל. ולערך שנת תק"פ הגיע לפרעשבורג, ומאז משך ט"ז שנה היה יד ימינו של החת"ס. בסוף ימיו עלה לירושלים יצ"ו, ונפטר ביום כ"ט אב שנת תרכ"א. הוציא לאור עולם חידושי ר"י מיגאש עמ"ס שבועות, חידושי הרמב"ן על קידושין, עם חידושים ושו"ת ממרן החת"ס.

יב. נדפסה שנית בשו"ת אמרי א"ש (חח"מ סי' כ"א), בצירוף לתשובות החת"ס אליו.

והא לך רשימו מאשר עלה בידיו ללקט מתוך תשובות מרן החת"ס מה שהשיב לרבינו. חאו"ח: סי' ו', ט"ז. ס"ה. פ"ז. צ"א. קס"ו. חיר"ד: סי' כ"ז, פ"ו. צ"ג. ק"י. קי"ח. ק"ל. קנ"ד. קפ"ד. של"ה. שמ"ט. חלק אבן העזר: ח"א סי' צ"ז. קל"א. קמ"ג. קמ"ד. ח"ב סי' י"ח. מ"ה. מ"ו. נ"ט. ס'. ס"ה. פ"ז. קמ"ד. קמ"ח. קנ"ו. קע"ד. חלק חושן משפט: סי' נ'. נ"ה. ס"ו. קי"ג. קל"ד. קמ"ט. קע"ז. ר'. חלק ו' סי' י"א. ל'. ס"ו. ובקובץ תשובות סי' ס"ז. ע"ו.

עוד מצאנו בשו"ת חת"ס, ששמו של רבינו מוזכר על ידי החת"ס באמצע התשובה. והם בחאו"ח סי' ק"ו. יו"ד סי' קכ"א. שנו"ו. חלק אבן העזר ח"ב סי' מ'. חלק חו"מ סי' נ"ה (אחר חת"ק, שאלנו תלמידי וכו'). קס"ב. חלק ו' סי' ל"ד. מ"ב. נ'. קובץ תשובות סי' ע"ט.

בעל חת"ס עשה מעשה לשלוח גמ על הכי דואר, ואם נמצא מזה בתשובותיו
ע"כ (שו"ת אמרי אש חלק אבן העזר סי' פ"ד).

הרב והתלמיד

יח. וראוי להעתיק מהלשונות אשר כתב רבינו לרבו, וממה שענה לו רבו החת"ס.
ומתוך הלשונות יבואר התקשרות ודביקות הרב והתלמיד יחד. וראינו
לנכון ללקט מכתבי קודש ותשובות הרבות שנכתבו ממרן החת"ס לתלמידו,
שנמצאו בשו"ת חת"ס ובשאר מכתבי קודש, וסדרנוהו על סדר יפה ונעים,
בכלליות ובפרטיות. והרבה יש ללמוד מכל לשון ומכל שורה. אמנם זאת לדעת
שלא קבצנו הכל כאן במקום אחד, רק איזה מהם כאן, והשאר הם מפוזרים בכל
הספר הזה במשך התולדות של רבינו.

חכם לבך ישמח לבי גם אני

יט. בעודו אברך בן כ"ג שנה, בשנת תקס"ג, כתב רבו אליו וז"ל:

ואלו נאמרים בכל לשון של יפוי כח וחילא לאורייתא, ובאהבה וחבה יתירה
הנודעת, לתלמידי הותיק חדתי מלא [עתיקי], הרבני החרוץ בעל פיפות,
המופלא ועושה פלא, כבוד מו"ה מאיר א"ש נ"י. שמחתי באמרת צדקו, גם
כי העברתי עליהם בעינא ופקידא בעלמא, מכל מקום מצאתי בהם טעם
זקנים, ואם חכם לבך ישמח לבי גם אני וכו', וראיתי שחידש סברא דמרפסא
אגרא, והיא בעצמותה מתוקה מדבש וכו' (שו"ת חת"ס יו"ד סי' פ"ו).

שיל"ת, פה ק"ק מ"ד, נגהי ליום ה, ו' תשרי, תקס"ד לפ"ק. שלום וכל טוב
לתלמידי הרבני החרוץ האברך, כבוד מו"ה מאיר נ"י, ישגה מאוד בראשית
צמיחתו, ירום וישא וגבה מאד באחריתו, אמן, וכו'. ואסיים ואומר ברכת
השנים משה"ק סופר מפפד"מ^א (ליקוטי שו"ת חת"ס סי' ס"ו).

ירום וישא
וגבה מאד
באחריתו

יג. ואכן דברי מרן החת"ס נתקיימה במלואה, כי גדול היה כבוד רבינו בכל המדינה וקיבלו את דבריו כאחד
הגדולים אשר בארץ, הן בחיים חיותו והן לאחר הסתלקותו של רבינו, כמסופר בפרקים הבאים בעז"ה.
וע"ע לשון מרן החת"ס אליו: יהא רעוא דתירום ריש' אכולא כרכא אמן [תקעה] (שו"ת חת"ס אה"ע סי' י"ח)
הובא לקמן (אות כ"ט). ועוד כתב אליו ויתרומם כסאו וקרנו (חיור"ד סי' צ"ג). וע"ע לשון החת"ס שכתב אליו
בשנת תקפ"ג לפ"ק. וה' ירים קרנו וכסאו הגבה למעלה, כנפשו היפה, ונפש אוהב נפשו (שו"ת חת"ס אה"ע ח"א
סי' קל"א). ובחיור"ד (סי' קפ"ה) יתברך ויתרומם קרנו.

דורש שלומו

כ. שיל"ת, פ"ב יום ה' וי"ו מרחשון תקפ"ב לפ"ק. שלמא למעלתו, להגאון מו"ה מאיר נ"י אבדק"ק יארמוטה (חיו"ד סי' כ"ז). שיל"ת, פ"ב יום ד' יו"ד אדר ראשון תק"פ לפ"ק, שלומו ושלום תורתו יסגא לחדא, ויתרומם כסאו וקרנו, ה"ה חביבי תלמידי הותיק, חדתי מלא עתיק, הרב המפורסם מו"ה מאיר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק בא"י יע"א וכו'. כל מ"ש מעלתו לדחות דברי נב"י (סי' ל"ב), הדין עמו וכו', ראיות נכוחות הם למבין (חיו"ד סי' צ"ג). החיים והשלום יחדיו יהיו תמים, יעלו על ראש, ה"ה תלמידי הרב הותיק, המאה"ג המופלא, כש"ת, מו"ה מאיר נ"י, אב"ד דק"ק בייא יע"א. קבלתי נועם מכתבו וכו' (חיו"ד סי' ק"י). שיל"ת, מ"ד יום ד' כ"ד טבת תקס"ה לפ"ק, שלום רבים כטל ורביבים לידיד נפשי התלמיד הותיק חדת מלא עתיק חריף ובקי, ריכא ובר ריכא, חתנא דבי נשיאה, כש"ת, מו"ה מאיר נ"י לנצח (האה"ע ח"ב סי' מ"ה). שיל"ת פ"ב אסרו חג השבועות תקע"ד לפ"ק. למאיר ובא קראתי, בן גרני ומדשתי, צפר הנעמתי, עדני העצני סוכתי, שמעי תרעתי, הי ניהו תלמידי, הרב המופלג המאה"ג, מעוז ומגדל, כש"ת מו"ה מאיר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק בא"י יע"א, ה' עליו יחי' (האה"ע ח"ב סי' ס'). שיל"ת, פ"ב מש"ק ב' דחנוכה תקצ"ה לפ"ק. שלום וכל טוב לידיד נפשי, הרב הגאון המאה"ג המפואר, המופלג ומפורסם, כש"ת מו"ה מאיר נ"י, אב"ד דק"ק יארמוט יע"א. יקרתו הגיעני וכו', וצדק בכל דבריו (האה"ע ח"ב סי' ס"ה). שיל"ת, פ"ב יום ד' ל"ד למב"י, תק"ע לפ"ק. שלום וכל טוב לידיד נפשי, הרב המופלא, ומפורסם כערוגת הבושם, תלמידי הוותיק, כש"ת מו"ה מאיר א"ש נ"י, אב"ד ור"מ דק"ק בא"י יע"א. האי שעתא קבלתי נועם מכתבו, והיות כי אנשי השוק סובבים לנסוע לפעסט, על כן מהרתי להשיב על ידי ג"ה (חלק האה"ע ח"ב סי' קמ"ח). שלום וכל טוב לתלמידי הרב הגדול, מעוז ומגדול, כמו"ה מאיר נ"י, אב"ד דק"ק יארמוטה יע"א (חיו"מ סי' ר').

כא. בן מצינו כמה לשונות של אהבה שכתב החת"ס אליו, ומכל תשובה ותשובה מבצבץ ויוצא גודל הערכה אשר רבו החת"ס מעריך אותן, ואת גדולת תורתו. התשובה נכתבו עליו בהערכה מיוחדת, וז"ל מרן החת"ס אליו.

אוהב דבק וחושק

ה' ישפות שלומו מגבהי מרומו, לאהובי תלמידי, האהוב כבן משכיל, האברך החרוץ המופלא, כבוד מו"ה מאיר נ"י. טעמתי מעט דבש במתק שפתים

ישק, אשר יצא לקראת נשק, ולא הניח דבר אשר לא בררו שפתי דעתו, האמנם לזה קראתי דמשק, **כאוהב דבק וחושק** וכו'. תלמידי האהוב כבני (שו"ת חת"ס או"ח סי' ו').

שיל"ת, פ"ב, עש"ק כ"ג תמוז תקע"ב לפ"ק. תיתי שלמא רבא משמיא וחיים, ויזכה לראות בנחמת ציון וירושלים, ה"ה הרב המאור הגדול המפורסם כערוגת הבושם, תלמידי האהוב כבני, עדני העצני, זית שופכני, כש"ת מה"ו מאיר א"ש נ"י אב"ד ור"מ דק"ק באיי יע"א. נועם מכתבו הגיעני על נכון וכו'. ותנוח דעתו הרמה בזה וכו'. [ומסיים התשובה], ובזה מיושבים רוב או כל תמיהותיו של מעלתו. ולהיותי מאד טרוד מחמת חולשת זוגתי הרבנית, על כן הוכרחתי לקצר במקום שהי' להאריך, וה' שנותיו יאריך (שו"ת חת"ס אבהע"ז ח"א סי' צ"ז).

תלמידי
האהוב
כבני

שיל"ת, מ"ד נגהי ליום ב', ט' ניסן תקס"ה לפ"ק. השתא הכא קבלתי נועם מכתבו מכ"ח אדר תניין העבר, ושם נאמר בבקשה להשיבו מהר לכשיגיעו על יום טוב, "ולהיותי רוצה ברצון ירא ה'" לא אחרתי כלל, ועם הטירדות הרבות הגדולות ההמה אשר כעת סבבוני, אהבה רבה דוחקת הבשר להשיבו (שו"ת חת"ס אה"ע ח"ב סי' מ"ו).

רוצה
ברצון
ירא ה'

רצון יראי השם אעשה

כג. בא וראה עד היכן היה רבינו שואל עצה עם רבו הגדול. בהיות ששנת תקס"ה לפ"ק היה שנת השמיטה, שלח אז רבינו אל רבו שטר פרוזבול שלו, וכתב שרוצה למסור אותו לרבו דוקא דלפי דעת רוב הפוסקים צריך להיות גדול הדור. ורבו השיב לו בלשונו הק': קבלתי דבריו, "ורצון יראי השם אעשה" יד.

יתברך ויתרומם קרנו, וכסא כבודו

כג. שיל"ת, פ"ב יום ה' ג' כסלו פק"ח לפ"ק. שלום וכל טוב לידיד נפשי, המאוה"ג המפורסם, הותיק מלא עתיק, חרוץ ושנון, תל תלפיות,

יד. וז"ל מורן החת"ס אליו (שו"ת חת"ס חו"מ סי' קי"א): בצאת השנה, יתברך מאלקי מעונה, ה"ה התלמיד הותיק, חדת מלא עתיק, הרבני המופלא החרוץ כבוד מו"ה מאיר נ"י. קבלתי נועם מכתבו ושם כתוב לאמור נוסח מסירת שטרותיו לפנינו בית דין דפה הק"ק וכו', שאין אנו מפקיעין ממון שלא מרצון המתחייב, וזה נוכל גם אנחנו לעשות ועל כן קבלתי דבריו, "ורצון יראי השם אעשה". ועל דרך מה שהקשה וכו', ושאלת חכם הוא זו וכו'. ואסיים בברכת השנים, החותם באהבה רבה. מ"ד יום ה' י"ב אלול תקס"ה לפ"ק משה"ק סופר מפפד"מ. ועיין לקמן (פרק ט' אות ט').

כש"ת מוהר"ר מאיר נ"י, אב"ד ור"מ דק"ק יארמוטה יע"א. נעימות ימין עוזו וזרוע תפארתו הגיעני, ושם נאמר, נפשו היפה בשאלתו וכו'. ודעתי נוטה להקל, ומעלתו שהחמיר תבוא עליו ברכה, יתברך ויתרומם קרנו, וכסא כבודו, כנפשו ונפשו אוהב נפשו דורש שלום תורתו (חיור"ד סי' קפ"ד).

שאלת חכם חצי תשובה

שיל"ת, פ"ב כאור בוקר ליום ד' ט"ז תמוז תקצ"ד לפ"ק. שלום וכל טוב לידיד נפשי ורב חביבי, הלא הוא הרב הגאון, המאה"ג המפורסם, החרוץ המופלג כש"ת, מו"ה מאיר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק יארמוט יע"א. יקרתו הגיענו ונפשו היפה בשאלתו וכו', ודברי פי חכם חן, ושאלת חכם חצי תשובה וכו'. ואם דעתו מסכמת גם אני מסכים, הכ"ד אוהב נפשו לנצח, דורש שלום תורתו (חיור"ד סי' של"ה). שיל"ת, פ"ב יום ב' כ"ג טבת תק"צ לפ"ק. יקרתו הגיעני, נפשו היקרה בשאלתו, והאריך למעניתו בשאלת חכם (חאה"ע סי' קמ"ד).

אבן הזוהר, כעצם השמים לטוהר

שיל"ת, פ"ב יום ב' ג' אדר שני, תקפ"ט לפ"ק. מאיר עיני חכמים, אבן הזוהר, כעצם השמים לטוהר, הלא הוא הרב המאור הגדול, המופלג ומפורסם, כקש"ת מו"ה מאיר נ"י, אבדק"ק יארמוטה. נעימות ימינו הגיעני וכו'. ופר"מ נפשו היפה בשאלתו וכו', יעיין עליו בעינא פקחא, אולי ישר בעיניו וכו'. יאריך שנותיו וירום כסאו וכבודו, ויתן עליו הודו, כנפשו היפה ונפשו אוהב נפשו, דורש שלום תורתו, משה"ק סופר מפפד"מ (חאה"ע ח"ב סי' קע"ד).

לרוב אהבתי אותו, וחפצי לעשות רצונו

כד. שיל"ת, פ"ב יום ב' ט"ו באב תקפ"א לפ"ק. שלומים אלף לשר האלף, ידיד נפשי הרב המאור הגדול, תלמידי צמידי ורב חביבי, המופלג ומפורסם כגן הדסים, ערוגת הבושם, כש"ת מוהר"ר מאיר נ"י, אב"ד ור"מ דק"ק יארמוט יע"א. ראיתיו צולל במים אדירים, מקדר בחרים, לוחם מלחמת ה' בגבורים, בשיני אריות ומלתעות כפירים וכו'. ועל כולם פתח בתשובה כשאלת חכם חצי תשובה, או רובה. והנה כבר מילתי אמורה בקיצור נמרץ שלפע"ד הדבר פשוט מאוד כדבריו האחרונים וכו'. אך לרוב אהבתי אותו, וחפצי לעשות רצונו, אטייל קצת על אודות שלשה הראשונות, אחת לאחת כיד ה' הטובה עלי, וה' יעזרני ויצילנו משגיאה ומכשול, ויעמידני על האמת (חחו"מ סי' ס"ו).

אשתעשע עם חכמותו

שיל"ת, פה מרחץ ביסטשאן יום ג', ג' תמוז תקצ"א לפ"ק. שלום וכל טוב לידיד נפשי, הרב הגאון, המאור הגדול, המופלג ומפורסם, כש"ת מו"ה מאיר נ"י, אב"ד ור"מ דק"ק יארמוט. יקרתו הגיעני, ואני פה במרחץ רחוק מקהלתי, ואין כאן לא ספר לעיין כי אם ש"ס וש"ע יש אתי, ומכל מקום אטייל עם כבודו, ואשתעשע עם חכמותו וכו'. שאלת חכם שכמותו ירבו בישראל, צדיכא עיונא לכאורה וכו' (חור"מ סי' קל"ד).

חכם שכמותו ירבו בישראל

שיל"ת, פ"ב נגהי ליום ג' כ"ח מרחשון תקצ"ז לפ"ק. שלום וכל טוב לה"ה ידיד נפשי, הרב הגאון המאור הגדול, החרוץ המופלג ומפואר בפאר תהלות, עושה גדולות כמו"ה מאיר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק אונגוואהר יע"א. גי"ה הגיעני בזמנו והנחתיו עד נפיתי מטרדת התלמידים בהלו"ת, והשתא הכא ראיתי ועיינתי בדבריו וספיקותיו וקשיותיו, אמרתי אפשר בעזה"י כיד ה' הטובה עלי, וסיים, לחכם כמותו ירבו בישראל, ואחתום בכרכה כנפשו ונפש אוהב נפשו (חאה"ע ח"ב סי' נ"ט). שיל"ת, פ"ב יום ה', כ"ו לירחא תליתאי תקצ"ב לפ"ק. שלום וכל טוב לידיד נפשי וחביבי, תלמידי הרב הגאון המפורסם, החרוץ צדיק ונשגב, כש"ת מו"ה מאיר נ"י, אב"ד ור"מ דק"ק יארמוטה יע"א. על דרך שאלת חכם שכמותו ירבו בישראל וכו' (חור"מ סי' קמ"ט).

תלמידי האהוב כנפשי

שיל"ת, פ"ב יום ג' זאת חנוכה תקע"ו לפ"ק. שלום רב לידיד נפשי, הרב המאור הגדול, המפורסם, תלמידי האהוב כנפשי, השנון המופלא, מו"ה מאיר נ"י, אב"ד ור"מ דק"ק יארמוט יע"א (ליקוטי שו"ת ח"ו סי' י"א).

יצאתי בחיפזון להשיב בקיצור, ביום אפיית מצה

כה. מגדל אהבת רבו אליו השיב לו אף בימים שבהם טרודים מאוד, כגון בימים לפני חג הפסח ביום אפיית מצה וגמר התשובה ביום ערב פסח, או בערב סוכות. וז"ל (שו"ת חת"ס חור"מ סי' קע"ז) את חג המצות, יחוג בדיצות, ידיד נפשי תלמידי הרב הגאון המפורסם המופלג פטיש החזק עמוד הימיני, כש"ת מו"ה מאיר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק יארמוט יע"א. בלי ספק הגיע לידו הרמה מכתבי משבוע העברה ושם אמרתי להשיב על דברי תורתו החביבים עלי, והנה יצאתי בחיפזון

להשיב בקיצור וביום אפיית מצה, וגמרת "ביום ערב פסח" שזמנו בהול מאוד, לכן קצרתי מאד לחכם ומבין מדעתו הרבה, יזכה לראות ציון ברמה. [החתימה על התשובה הוא] ביום א', י"א ניסן שנת תק"צ.

הנני למצותו

ובליקומי שו"ת חת"ס (סי' ל') כתוב: את חג המצות, יחוג בדיעות, ה"ה תלמידי המאור הגדול המפורסם, גן הדסים, החרוץ בעל פיפיות כבוד מה"ו מאיר נ"י רב"ד ור"מ דק"ק יארמאט יע"א. יקרת מכתבו הגיעני בימים האלו ימי טלטולא הגברא, דהני נשי דידן מפנים חפצים מזוית לזוית אפילו ספרים אינם מוכנים לי לעיין. אך מה שדחק עלי השעה להשיב עכ"פ על השניה שתגיע לידו הרמה בחול המועד הבע"ל, הנני למצותו. פ"ב כאור בוקר ליום ד' ז' ניסן תק"פ. משה"ק סופר מפפד"מ.

יברכהו ה' בברכה משולשת

ובשו"ת חת"ס (יו"ד סי' קי"ח): ישמחהו ה' ואת ביתו כל הימים וכו', עוד ישמח בבנין עיר ה' היכל ואולם, ה"ה ידיד נפשי, הרב הגאון המופלג, המאור הגדול המפורסם, כש"ת מוהר"ר מאיר נ"י א"ב דק"ק יארמוט וכו', ויומא קא גרים, לקצר באמרים, והקוצרים אומרים יברכהו ה' בברכה משולשת, הכ"ד אה"נ דש"ת, פ"ב, יום א' ערב חג הסוכות תקי"ף לפ"ק.

הגיעני ביום ט' באב, והיה לי לנחמה

שיל"ת, פ"ב יום ה' ט"ו מנחם תקפ"ג לפ"ק. שלום וכל טוב לתלמידי הרב המאה"ג המפורסם, כערוגת הבושם, גן הדסים, גל של אגוזים, כש"ת מו"ה מאיר נ"י אבד"ק יארמוט יע"א. נעימות ימינו הגיעני ביום ט' באב והיה לי לנחמה וכו', כאשר נפשו היפה איותה למען יראו העמים והשרים יופי ביצוע דפר"מ שנכנס בפורשים וכו', והרב המאה"ג נכנס בפורשים לטובת הבעל וכו'. וה' ירים קרנו וכסאו הגבה למעלה, כנפשו היפה, ונפש אוהב נפשו. משה"ק סופר מפפד"מ. (שו"ת חת"ס אה"ע ח"א סי' קל"א).

יקרתו היה לי לשמחת יום טוב

שיל"ת, פ"ב יום ב' כ"ד ניסן תקצ"ט לפ"ק. שלום וכל טוב לידיד נפשי, הרב הגאון המפורסם המופלג, זית רענן יפה פרי תואר, קרא שמו לשם

ולתהלה ולתפארת, כבוד מו"ה מאיר נ"י אב"ד דק"ק אונגוואהר יע"א. יקרתו היה לי שמחת יום טוב העבר וכו', ודשדר לן חורפא תרי מילתא דתמיהה וכו', והנה לחכם שכמותו הקיצור יספיק (שו"ת חת"ס יו"ד סי' ק"ל) כ"ו.

לא הניח מקום שלא עיין שם

כו. בשו"ת אמרי אש (יו"ד סי' ס"ז) נדפס מה שחזר וכתב רבו אליו תשובה על שאלה ששאלו, וכתב לו בתו"ד "שלא הניח מקום שלא עיין שם", וז"ל: שיל"ת פרעשבורג, יום ד' כ' אדר שני, תקפ"ט לפ"ק. שלום וכל טוב לידידי ורב חביבי, הרב המאור הגדול המפורסם, גן ההדסים, כבוד שם תפארתו, מו"ה מאיר עיני חכמים נ"י, אבדק"ק יארמוט יע"א. אין ספק שכבר הגיע לידו תשובתי הראשונה, ועתה באתי לשלם נדרי, ולקחתי מועד קצת לעיין בשאלה שנית, "אשר מעלתו כבר ירד לעומק הלכה, ולא הניח מקום שלא עיין שם", מכל מקום אמרתי אשנה פרק זה, ואבאר אחת לאחת כיד ה' הטובה, אולי ימצא בו דבר טוב, וממילא רווחא שמעתתא בעוזה"י, ויבורר הלכה למעשה וכו'. וה' יצילנו משגיאות, ויראנו מתורתו נפלאות, ואחתום בברכה, הלא כה דברי אוהב נפשו, משה הק' מפ"פ דמיון כ"ז.

"עדותו נאמנה מאוד"

כו. ופעם היה מסופק מה ששמע ממרן חת"ס בענין לשנות שמות אנשים ונשים ועיירות ממה שפסק בספר בית שמואל, ואף על פי שנראה שאין עתה השם כך, מכל מקום דברי הספר בית שמואל נכונים. וכתב למרן החת"ס לברר אם זכרוננו צודק בזה. והשיב לו מרן החת"ס בזה"ל "עדותו נאמנה מאוד", וז"ל בשו"ת אמרי אש (אה"ע סי' ע"ה):

וכמדומני ששמעתי ממו"ר הגאון האב"ד דק"ק פ"ב בהיותי אתו במט"ד שאמר שאין לשנות בשמות אנשים ונשים ועיירות ממה שכתב הבית שמואל, אף על פי שנראה שאין עתה השם כך, מכל מקום כותבין כפי מה שמבואר בבית שמואל השם ההוא. וכו' ואולם דבר ברור איני יכול להעיד, ואם אכתוב למורי הגאון נ"י אז בלי נדר אשאלהו אם עדותי נכונה.

טו. כנראה ה' זה תשובה האחרונה ששלח החת"ס אל רבינו.

טז. והובא ג"כ בשו"ת חת"ס בשינוי לשון קצת (אבה"ע ח"א סי' קמ"א). וע"ע לשון כזה לרבינו, בשו"ת חת"ס (א"ח סי' י) ולא הניח דבר אשר לא בררו שפתי דעתו, האמנם לזה קראתי דמשק, כאוהב דבק וחושק וכו'. תלמידי האהוב כבני (הובא לעיל אות כ"א).

ועל זה ענה לו רבו מרן החת"ס (קובץ תשובות סי' ע"ו): שיל"ת פ"ב, נגהי ליום ה' כ"ח לירחא תליתאי, תקצ"ח לפ"ק. שלום וכל טוב לידיד נפשי, הרב הגאון המופלג המפורסם, כערוגת הבושם, כש"ת מה"ו מאיר נ"י, אבדק"ק אונגוואר יע"א. מכתב קדשו הגיעני בזמנו, אשר הזכירנו לטובה מזה ששמע ממנו בק"ק מ"ד בשם ממל בלי אל"ף, "עדותו נאמנה מאוד".

היחדל ממני את תירושי המשמח אלהים ואנשים

כה. כשעבר איזה זמן והרגיש רבינו, שרבו החת"ס נעשה טרוד ואינו משיבו עוד כימי קדם, עגמה נפשו עליו, ורואים שממש נגע זה בעומק נפשו, וכתב בלשונו: "ותחלתי נכזבה", לכן הזדרו עצמו וכתב לרבו, אשר מבקש ממנו בתחנונים "אולי בתוך ימי החג יהיה לרבינו נ"י פנאי יותר להשיבני".

רבינו שאל אז לרבו בנידון תנאי בקידושין למי שאינו יודע היכן אחיו (מחשש ספק זיקת יבום, שיקדש אשתו על תנאי), ושואל כל פרטי ההלכה בזה. מכל תיבה ותיבה מבצבץ רגשי האהבה לתורת רבו, עד להפליא, וז"ל (אמרי אש אבהע"ז סי' ל"ה):

קוה קויתי זה ימים למטר לקחו ורביבי תורתו, והן עבר הסתיו, הניצנים הגיעו לראות, ועוד נמנע הגשם ומלקוש לא היה, עגמה נפשי עלי כי זה פעמים אשר שלחתי את קוצר דעתי לפני אמ"ר הגאון, הוחלתי כי ירווח לי, ותחלתי נכזבה. ואך עתה אדרוש את דבר ה' למעשה, ואתו המורה לצדקה, הגם בזה ימנע דברו מאתי. היחדל ממני את תירושי המשמח אלהים ואנשים. הן יברכוהו לאומים, יפארוהו כל אפסי ארץ, כי תורה להם מאתו תצא, יצוה נא גם לי עוד כמאז את ברכתו, וירוהו את צמאוני, ומאת ה' יהיה גמולו ושכרו. הן פה אצלי בחור אחד אשר שתה מהמעט אשר ליקקתי מהים הגדול ורחב ידים, כרהו רבינו במחוקק משענת תבונתו וכו'.

עגמה
נפשי עלי

והנה כד הוי קאימנא קמיה מרנא הגאון נ"י ראיתי כי עשה רבינו הלכה למעשה בנידון כזה, ואיזן ותיקן וחקר מאוד להעמיד הדבר על בריו. אך להיות כי נעשה הדבר בהסתר מאוד, לא אוכל לדעת את פרטי הדברים על מכונם. לזאת אדפוק על פתחיו להורות לנו את הדרך אשר נלך בה, ואת המעשה אשר נעשה וכו', לזאת אחלה נא את פני אמור"ר הגאון נ"י שיצוה לאחד מתלמידיו להעתיק לנו את כל הדברים בפרט, לבלתי נכשל חס ושלום וכו'.

ואשנה עוד לחלות את פני אדמו"ר שישיבני בטובו, ויברר לי את ספקותי הנופלים לי בענין הזה. והנה אף כי הנני שואל עתה שלא כענין, מכל מקום

אמרתי כי אחר החג יתחיל אדמו"ר הגאון נ"י הלכה תוס', ואולי בתוך הזמן ירצה הבחור לישא, למען לא יהיה עיכוב בדבר, גם כי אולי בתוך ימי החג יהיה לרבינו נ"י פנאי יותר להשיבני. זולת זה אין אתי. דברי הק' מאיר א"ש.

דעת רבינו בצירוף דעת רבו

כט. גם כשנשאל מרן החת"ס בהלכות החמורות באבן העזר, להתיר אשה אחת מחבלי העיגון, והחת"ס השיב דעתו להיתירא. אמנם התנה תנאי כפול שיעיין עוד תלמיד חכם בדבריו ויסכים להם. השואל היה הרב המאה"ג מוהר"ר משה אלי' נ"י אב"ד דק"ק פעמצעל¹, ושלה את תשובת החת"ס לרבינו שיעיין בשריותא דהאי אתתא, ורבינו כתב דעתו בנידון, וגם ערך מכתב לרבו [נכתב ביום ט' כסלו תקצ"ה] ודן בה בהלכות אלו, כמ"ש בשו"ת חת"ס (אבהע"ז ח"א סי' מ"ו).

קרב לגבי דהינא ואידהן

זוה אשר השיב רבינו להרב ההוא (שו"ת אמרי אש אבהע"ז סי' י"ט): וכבר כתב אדמו"ר הגאון נ"י תשובתו הרמה להתיר, ומקצתו שלח מעלתו נ"י לידי. והנה הוא סיים בענות לכו לשלוח דבריו היקרים לתלמיד חכם אחד, ואם יסכים לדבריו מותרת להתנסבא. והנה באמת ואמונה, אין בי דעת ותבונה, להתיר כבלי עגונה, ואולם אחרי אשר שלח מעלת כת"ר נ"י את דברי אדמו"ר הגאון נ"י לידי, אמרתי לקרב לגבי דהינא (עיין שבעות מז:), ולעיין בדברות קדשו כפי מסת הזמן והעונה וכו'. וסיים רבינו התשובה בזה"ל: והגני כותב את כל הדברים האלה לכבוד אדמו"ו הגאון נ"י, ואם יראה ברוחב לבבו כי אין לחוש לזה, יעשה כדבריו. דברי ידידו הק' מאיר א"ש.

רבינו אף ערך מכתב מיוחד לרבו שיעיין בדבריו בנידון ההיתר עגונה הלז, ויראה השגותיו ודעתו בנידון וז"ל:

להשיב אלי בחדו כיד ה' הטובה עליו

בעזרת השם יתברך, יום ב' ח' חנוכה תקצ"ה לפק"ק יארמוט יע"א. לכבוד אדמו"ו הרב הגאון האמיתי וכו' כקש"ת משה סופר אב"ד ור"מ דק"ק פ"ב יע"א

1. הגאון ר' אברהם אלי' משה כ"ץ חתן ר' משה נחום ראזענבוים ז"ל הי' אב"ד פעטצעל משך מ"ב שנים. נפטר ערב סוכות שנת תרל"ג לפ"ק.

לו ולכ"א שלום וכל טוב. אבי אבי רכב ישראל זה ימים כתבתי לכבודו. והנה נשלח לידי מאת הרב דק"ק פעמצעל את תשובת רבינו הגאון נ"י, וחשב הרב ההיא לעשות קמן כמוני סניף להיתר העגונה. ואולם לא שלח לידי אפי' קצה ממה שכתב רבינו נ"י וכו', וגם מה ששלח לידי מחמת קיצורו לא ירדתי לסוף דעתו, אחלה את פני קדשו, ימחול לא"פ לקחת מספר רגעים לעיין במה שכתבתי על הנידון הזה, ולהשיב אלי בחסדו כיד הד' הטובה עליו על כל פרט אשר נוקקתי וכו', על כל אלה יבואו נא דברי רבינו הגאון נ"י לשמחת לבבי, וישא ברכה מאת ה'.

וסיים התשובה: על כל אלה ישמח נא רבינו נ"י ויחיה את רוחי בדברות קדשו כי ששון לבי המה, דברי עבדו ותלמידו המשתחוה מרחוק, המתפלל בעדו תמיד כל היום. הק' מאיר א"ש. וד"ש לבנו ידידי הרבני המופלא חריף ושנון כקש"ת מו"ה שמואל וואלף נ"י לעולם [הכתב סופר זצ"ל], ולכל חתניו הרבנים המופלגים צאצאיו היקרים יחיו לעד (אגרות סופרים מכתב ס"ח).

ורבו אף השיב לו (נדפס בשו"ת אמרי אש אהע"ז סי' כ', וקובץ תשובות סי' ס"ז). ובכל התשובה שם, רואים גודל אהבת הרב להתלמיד"ה, איך שמרן החת"ם משתעשע בכל סברא ופקפק שרבינו כתב והעלה על דבריו"י.

בדין חשש יין נסך

ל. כשראה רבינו הזנחה בענין כשרות היין בכפר השייך לגלילות עירו, וחשש מחשש של יין נסך. וכדרכו של רבינו להתייעץ בכל דבר עם רבו מרן החת"ם, ערך גם הפעם שאלה לרבו בענין זה וז"ל:

יח. וז"ל: שלום וכל טוב לידיד נפשי, הרב הגאון המפורסם המופלג, כקש"ת מוה"ר מאיר נ"י, אב"ד ור"מ דק"ק יארמוט יע"א. יקרתו הגיעני בזמנו, ואמרתני אניחנו עד עת פנוי לשוב על עמקי פלפולו, הגם שאינם נצרכים להתיר עגונה הלז. ואמנם נחליתי, בטוב ישמע, כל ימי חנוכה העבר, ובין כך ובין כך רבו כמו רבו כמה אגרות הנצרכים לשעה, ועוד כמה ענינים שונים, אמרתי למהר המצוה עדיף מה שנוגע להלכה ולמעשה וכו', ע"כ.

יט. ובתוך הדברים מספר מעשה נורא. וזה לשונו: עובדא ידענא, הרבנית אלמנת הגאון חק יעקב זצ"ל, לעת זקנתה היתה אצל נכדה הגאון מוה"ר נחמיה זצ"ל אב"ד דמדינות לוטרינגן בק"ק ננסיך, ועל צווארה מחרוזת מרגליות גדולים ויקרים. ויהי בבוקר בשעת תפילת שחרית, והיא שכבה וישנה על מיטתה ופיה פתוח כדרך כמה אנשים בשעת שינה, והנער המשרת לבד עמה בבית שפך קדירה סיד נימוח לתוך פיה, ולקח המרגליות וברח לו, ונתפס ונדון. מעתה אל יתפלא על גידון שלפנינו, כי לדעתי פירצה קוראה לגנב, שהיה הישראל האורח ישן פרקדן ופיו פתוח, ועל ידי זה נפל מילתא בדעת הרצחנים לשפוך זפת רותח לתוך פיו. ויען כי זפת דבר הנדבק ומדבק פה ולשון וחיך, ואי אפשר לצעוק, ונחנק בגורנו טרם שנשרפו מעיו. וזהו ענין פשוט מאד, ע"כ. וסיים החת"ס, וה' את שנותיו יאריך, הכ"ד א"נ. משה הקטן סופר, מפפד"מ.

שלום וכל טוב, לכבוד אדמ"ו הגאון המפורסם לשבח בכל קצוי תבל, רבן של ישראל, עטרת תפארת נזר ראשינו, מו"ה משה סופר נ"י, האב"ד ור"מ דק"ק פרעשבורג. ראיתי ונתון אל לבי על אודות דורכי גיתות עושי יין בהכשר גלילות אלה. כי שמעתי אומרים, כי דרכם אחרי אשר ממלאים גיגית מלאה ענבים ודורכים אותם במקלות וכו' ^ב (שו"ת אמרי אש יו"ד סי' מ"ו).

ברכות לראש צדיק

לא. גם אודות מנהגים וסדרי התפלה, שאל רבינו את פי רבו שיבאר לו הפיוט, כמ"ש בתשובת חת"ס (האו"ח סי' קס"ו) שהקשה לו על דברי הגאון המהר"ל מפראג, שמיאן לומר פיוט מכניסי רחמים, מטעם כי ה' שומע קול תפלתינו בלי אמצעות המלאכים. והקשה על זה רבינו שהרי כל הספרים ספרי נביאים מלאים מזה שהלכנו לדרוש פי ה' על ידי צדיקים. ומרן החת"ס ענה לו ומחלק בין צדיקים ובין מלאכים, צדיקים לפני מלאכי השרת ומקבל דבריהם, אבל המלאכים הם רק מליצים לפני הקב"ה. וז"ל החת"ס לרבינו בתשובתו, שיל"ת, פ"ב יום ד' דסליחות תקפ"ט לפ"ק. תחל שנה וברכותיה, לראש צדיק ונשגב הרב המאה"ג המפואר ומהולל, המופלג בתורה וירא ה', כש"ת מו"ה מאיר נ"י אב"ד דק"ק יארמוט. יקרתו הגיעני. ראשית דבריו תמה על הגאון מהר"ל מפראג וכו' עיי"ש בא.

— • —

אומר דבר בשם אומרו

לב. כמה פעמים מזכיר החת"ס בחידושי ו בשו"ת, קושיא מרבינו: וזה לי יותר מעשר שנים הקשני תלמידי הרב הגאון מוהר"מ אברק"ק יארמוט נ"י וכו' (ליקוטי שו"ת חת"ס סי' ל"ד). שאלני תלמידי הרבני המופלא כבוד מו"ה מאיר א"ש נ"י

כ. וזה אשר השיב לו רבו (שו"ת חת"ס יו"ד סי' קי"ח): ישמחו ה' ואת ביתו כל הימים בפר' בשי"ט הבע"ל, עוד ישמח בבנין עיר ה' היכל ואולם, ה"ה ידיד נפשי הרב הגאון המופלג המאור הגדול המפורסם כש"ת מוהר"ר מאיר נ"י א"ב דק"ק יארמוט. ע"ד אשר יצא לדון בדבר החדש נגיעת עכו"ם ביין בסודר שכר בידו אי אוסר או לאו וכו'. ויומא קא גרים לקצר באמרים, והקוצרים אומרים יברכהו ה' בברכה משולשת, הכ"ד אה"נ דש"ת, פ"ב, יום א' ערב חג הסוכות תקי"ף לפ"ק, ע"כ.

כא. מרן החת"ס אחר שמבאר שם טעמו של המהר"ל מפראג, כתב, שדרכו בעת הסליחות להאריך בנפילת אפים עד שהגיע ש"צ לשומר ישראל, ומשמע שחשש לדברי המהר"ל מפראג ולא אמר הפיוט מכניסי רחמים. אמנם רבינו היה נשמר מזה, כמ"ש בזכרון יהודה (סי' קצ"ט) ששינה הנוסח ואמר "יכניסו רחמינו" וכן "ישמיעו תפלתינו", והוא בקשה להשי"ת שיציית להמלאכים הממונים על התפלות.

וכו', והיא קושיא עצומה לכאורה וכו' (שו"ת חת"ס חו"מ סי' נ"ה). זה ימים לא כבירים כתב לי הגאון מהר"ם א"ש אב"ד דק"ק אונגוואהר, דהרי כל עצמו המחמיר בדבר המעמיד הוא הראב"ן וכו', אלו דברי הרב הנ"ל אלי כתוב (או"ח סי' ק"ו). שאל ממני תלמידי הרב מו"ה מאיר כשהי' בק"ק בייא (קובץ תשובות סי' ע"ט).

תלמידי הרב הגדול מו"ה מאיר

העירני תלמידי הרב הגדול מו"ה מאיר אב"ד אונגוואר נ"י בתפלת רב טביומי המוזכרת בשל"ה שער האותיות (אות א' דף ס' ע"א), שם נאמר עם יושר עיקרים שלש עשרה יע"ש, משמע שקבלה קדמונית מימי רב טביומי שיש י"ג עיקרים, אך אי אפשר לי בשום אופן להאמין שיהיה גאולתינו אחד מעקרי הדת, ושם יפול היסוד תפול החומה חלילה כ"ו (שו"ת חת"ס חו"ר"ד סי' שצ"ו). ולתשלוש הענין אעתיק מה שכתבתי בתשובה לתלמידי הרב המופלג מו"ה מאיר, לעת עתה אב"ד דק"ק יארמוט (חאבעה"ז ח"ב סי' מ').

— . —

דביקות רבינו עם רבו הגדול

לג. אמנם לא רק בדברי הלכה ובכירור דעת תורה היה לו רבינו חליפות מכתבים עם רבו, אלא אף גם בדברים פרטיים, הן בנוגע למשפחת רבינו והן בנוגע משפחת מרן החת"ס, הזכירו זה לזה במכתביהם, הן בעת שמחה ועונה במשפחה, והן ח"ו בעת צרה ועקתא.

תגל כבודי בכבודו

לד. בשנת תקע"ה בהיותו אב"ד בק"ק בייאה, מזכיר מרן החת"ס שמחתו שלא יאונה אליו שום רעה וצער, ומברכו "יהא רעוא דתירום רישיה

כב. התשובה הזאת כתב מרן החת"ס יו"ד למב"י שנת תקצ"ו. וכבר בשנת תק"ע מצאנו תשובה מהחת"ס לרבינו וז"ל (שו"ת חת"ס חלק אבעה"ז ח"ב סוף סי' קמ"ח, מיום ל"ד למב"י שנת תק"ע), והא דתפלת רב טביומי יהי רצון מלפניך השם המקודש שלש עשרה, רוצה לומר י"ג תיקוני דיקנא הידועים הנרמזים ב"ג מדות ה' ה' אל רחום וחנן כידוע, ולעולם לא נתכוון רב טביומי על י"ג עיקרים שהמציא הרמב"ם, שהוא הממציא הראשון, ואשר לפנים לא ידענו ע"כ. ועיין בספר שו"ת אהל יששכר (סי' קכ"ז) מה שכתב להגה"צ רבי יודא'לע האראוויץ זצ"ל. וע"ע בדרשות חת"ס (לפסח שנת תקפ"ג) מה שפירש רבינו החת"ס המזרש פליאה מה ראה, ברייתא דר' ישמעאל ראה, עפ"י תפלת רב טביומי.

ובספר ליקוטי חבר בן חיים כתב (ח"ד דף י') וז"ל, אגרת תימן בהקדמת המעתיק מביא מדרש עה"פ והנה מרים מצורעת כשלג, מכאן לתחיית המתים מן התורה. ושמעתי מפי מרן זצוק"ל, שגם הגאון מו"ה מאיר א"ש ביקש מאתו לפרש לו מדרש זה וכו' עיי"ש.

אכולא כרכא"כג. וז"ל: תיתי שלמא רבא משמיא וחיי אריכא לריכא ובר ריכא, ה"ה תלמידי הותיק, הרב המאור הגדול המופלג, החרוץ מו"ה מאיר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק באיי יע"א. שמחתי כשמחת בקציר, בהגיעני יקרת מכתבו, הלום ראיתי כי רומפש בשרו מנוער, ולא יאונה אליו רעה וצער, ה' יחייהו ויקיימהו ובישועתו יראהו בית לבנון יער, והוא עומד בין ההדסים זקנים יושבי שער, ישמח לבי גם אני תגל כבודי בכבודו, יהא רעוא דתירום רישי' אכולא כרכא אמן. וסיים, מ"ש, יפה כתב וכו'. ותנוח דעתו הרמה בזה וכו' (שו"ת חת"ס אה"ע ח"ב סי' י"ח).

יצוה נא אדמו"ר הגאון את ברכתו עלינו

רבינו גם שלח מכתב קודש לרבו בזמן ששררה שמחה בבית החת"ס זצוק"ל.

בעזרת השם יתברך, נגהי ליום ערב שבת קודש, ט"ו אלול תקצ"ז לפ"ק, פה ק"ק אונגוואר יע"א. תחל שנה וברכותיה, לאבי החכמים, שר התורה וצבאותיה, מפענח תעלומותיה. הלא הוא אדונינו מורינו ורבינו, הרב הגאון האמיתי, מופת הדור ופארו, הודו והדרו, מאור הגולה וזהרו, נר ישראל, פטיש החזק, עמוד הימיני, כקש"ת מוה"ר משה סופר נ"י לנצח, אב"ד ור"מ פרעשבורג יע"א, ולכל הנלולים אליו, חיים ושלוש ולראשם ברכת עולם, אמן.

ראשית כל אני מדבר בתפלה, שה' אלקים אשר לו דומיה תהלה, יגדיל חסדו עמנו להוסיף שנות חיים ושנות שלום לרבינו נ"י, וליום הכסה הבא עלינו לטובה, לאלתר בספרן של צדיקים לחיים יוחק, ויחזקהו ויאמצהו ללמד בישראל משפט וחוק, ועוד רבות בשנים טטופנה שפתותיו שושנים, מתקן מנופת צופים ועסיס רימונים, ועיניו יחזו בנים שבים לגבולם ברננים, ואל ארובותיהם כיונים, במהרה בימינו אמן. הנה שמענו כי כבר השיא אדמו"ר הגאון נ"י את בתו היקרה לב"ג המופלא [רבי ישראל גייגער] שיחיה, ירים ד' קרנו של רבינו הגאון נ"י וקרן כל צאצאיו יחיו בתוך קרן של צדיקים, ויראה צאצאיהם כמותו בד' דבקים, ובקרבם לד' יאירו למרחקים, עד כי יחוש ד' סוכת דוד להקים, בב"א וכו'. יצוה נא אדמו"ר הגאון נ"י את ברכתו עלינו, וישא נא בעד עבדו ותלמידו (מאיר בן חילה) תפלה לד' אלקיו ית"ש, יזכרנו לטובה ביום הזכרון הבע"ל י"ד וכו' (אגרות סופרים ח"ב סי' ע"ה).

כג. עיין לעיל (הגהה ג).

כד. וגם רבינו הזכיר עצמו לרבו בעת שמחת אירוסיו צאצאיו, עיין באגרתו להחת"ס (אגרות סופרים מכתב ע"ה, מובא לקמן בפרק י"ז אות י' ובהגה"ה ג), שם (אות י"ב).

מצטער בצרתו ושמח בשמחתו

לה. בקיץ שנת תקע"ב נפטרה אשת נעוריו של רבו החת"ס ל"ע, הרבנית הצדיקת מרת שרה בת הגאון רבי משה יערוויטץ אב"ד פרוסניץ. וכעבור חצי שנה שלאחריו בחודש חשון שנת תקע"ג נשא החת"ס את זוו"ש, הרבנית הצדיקת מרת שרל בת הגאון רבי עקיבא איגר אב"ד פוזנא זצ"ל. בימים ההם רואים גם כן התקשרות ואהבת התלמיד להרב, רבינו כתב אליו בתשובתו, ניהומו וברכה לשמחתו, וז"ל (שו"ת אמרי אש יו"ד ס' ע"ז):

בעזה"י, יום א' דחנוכה, תקע"ג לפ"ק, בייאה. ה' ממרומים ישפות רב שלום וניחומים, ויבן כמו רמים, בית אבי החכמים, הלא הוא אדמו"ר הרב המאור הגדול, גאון ישראל ועדיו, נזר ישראל ותפארתו, נר ישראל פטיש החזק עמוד הימיני, המפורסם לשם ולתהלה בכל אפסי ארץ, כקש"ת מו"ה משה נ"י לנצח ולנצחים, אב"ד ור"מ רבתיא דק"ק פרעשבורג יע"א. רבינו נר ישראל, הן שמענו את אשר קרהו בקיץ העבר ודוה לבנו, ועתה כי שמענו כי שלח ה' עזרו מקודש, ענבי הגפן בענבי הגפן, עלץ לבינו בקרבינו, אף גילת ורנן. ותפילתי לאלקים חיים, יפרח צדיק כתמר, וישגה כארז בלבנון, יחזו עיניו ויראה זרע, זרע זרע, כמותו^{כה}, וירבו שלותו, ויבן כמו רמים ביתו, אמן כן יאמר ה' וכו',

ועתה יורינו מורי ורבי הגאון, אולי ימצא בדעתו הרחבה לטהר אשה אל בעלה וכו'. ובין כך ובין כך שכרו כפול, דברי עבדו ותלמידו, הק' מאיר א"ש.

יפה דן ויפה הורה

לו. בשנת תקפ"ט השיא החת"ס את בתו היקרה מרת הינדל לב"ג הרה"ג רבי דוד צבי עהרנפעלד^{כו} ז"ל (אבי בעל החתן סופר זצ"ל), ובתוך תשובה א' לרבינו מזכירו וז"ל (שו"ת חת"ס אבה"ע ח"ב ס' קמ"ד): שיל"ת, פ"ב יום ה', כ"ד לירחי תליתאי תקפ"ט לפ"ק. שלום וכל טוב לה"ה ידידי ורב חביבי, הרב המאה"ג המופלג המפורסם, בקי בחדרי תורה, דולה מים מבורות עמוקות, כש"ת מהו' מאיר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק יארמוט יע"א. יקרתו הגיעני נידון עגונה וכו', והענין מבואר

כה. היות שמהרבנית הראשונה לא היה לו להחת"ס זש"ק, על כן ברכו רבינו שמזו"ש יראה זרע, בנים צדיקים כמותו. ואכן הרבנית הלז אשת חבר, היתה אם הבנים, וממנה העמיד מרן החת"ס בניו הצדיקים הקדושים והמפורסמים.

כו. תלמיד מרן החת"ס. נולד בנייטרא לאביו ר' שאול. נפטר כ"ז חשון שנת תרכ"ב לפ"ק.

בגביית עדות ובלשון שאלת חכם חצי תשובה, ויפה דן ויפה הורה, להתירה מכבלי עיגון. והיותי עודני טרוד מאוד במרדת שמחת מצות נישואי בתי עם ב"ג שהיה שבוע העברה יום ד' בהעלותך, על כן יהיו דברי מועטים, ולחכם כמותו הקיצור יספיק וכו'.

עיינתי בדבריו הנעימים עלי ואשיב מה יורני משמים

בעת שהרבנית של מרן החת"ס לא הרגישה במזג השוה הודיע זאת לרבינו, וכנדרפם בשו"ת חת"ס (אר"ה סי' צ"א) וז"ל: יקרתו הגיעני בזמנו, ולהיותי אז מוטרד מבני ביתי שלא היו במזג השוה, עד שלעת עתה הנה אנחנו כולנו במרחץ באדען, ופה החילוני להשיב א' לא' על איזה שאלות, ואמנם אין אתי פה שום ספר לעיין, מכל מקום עיינתי בדבריו הנעימים עלי, ואשיב מה יורני משמים, ע"כ.

— • —

ונכתב בספר

לז. ידוע כחו הגדול של החתם סופר זצ"ל בפסקי הלכותיו ותשובותיו הרבים, אשר האירו פני תבל. רבינו כתלמיד מסור בלב ונפש חפצה לרבו החת"ס זצ"ל, כתב לרבו לעוררו ולבקש ממנו שיפרסם תשובותיו, וז"ל:

הואלתי לדבר אל אדמו"ר, יסלח נא אם אוסיף עוד לדבר שפת יתר, כאשר יועץ למלך לאבי ישראל. אשאל נא מאת אדמו"ר הגאון אבקש, יוציא לאור ספרו שאלות ותשובות אשר לרבינו הגאון נר"ו באוצרותיו, ישוטטו רבים וירבה דעת ותבונה בישראל, כי גם אם בספרי החדושין יאמרו רבים כי אין תועלת, אבל בתשובותיו יענו כל מביני מדע כי אין קץ לתועלתם, ישתו בני ישראל ממקורו, מקור מים חיים. וידעתי כי זה גם משאלות בניו היקרים יחי' לאיט"א. והנה הדפוס עתה במקום קדשו, כן יקל ד' לפניו וטרדות השאלות המוקשים לדעתם יסיר רבינו נר"ו מעליו, כאשר יודיע כי לא ישיב מאומה בדברים הנוגעים למשא ומתן בלבד. יראו עינינו וישמח לבבו הטהור ביפוצו מעיינותיו חוצה, והי' לו לשם ולתהלה לאות עולם לא יכרת י' וכו' (צפונות,

יעץ להוציא לאור שו"ת חת"ס סופר

גליון ט"ז דף ק"ה).

כז. ונראה שעל זה רמזו בני מרן החת"ס זצ"ל בהקדמת שו"ת חת"ס זצ"ל, וגם גדולי תלמידיו הפצירו בו במכתביהם אליו, נפשם בשאלתם שיפיץ אור תשובותיו על פני תבל על ידי הדפוס, ונצחוהו בניו ונענה לדבריהם ונתן לנו רשות להדפיסם ע"כ.

בחיי רבו לא השיב "הלכה למעשה" לכל שואל

לח. מגודל התבטלות רבינו אל רבו מרן החת"ס לא השיב רבינו לשואלים דבר כל זמן היות רבו בחיים חיותו, ורק אחרי פטירת רבו התחיל להשיב להשואלים אותו, וכמ"ש בנו של רבינו בהקדמת זכרון יהודה:

והנה מעת אשר בא לכאן [אונגוואר] רבו עליו הטיידות, כי עד אשר היה הגאון בעל החתם סופר בחיים חיותו לא השיב להלכה למעשה להשואל אותו, רק לאחר פטירתו לחיי העולם הבא התחיל להשיב, ומרבית התשובות הם מעת הזאת.

ואם מוצאים אנו כמה תשובות שכתב בחיי רבינו, עכ"ז מסיים רבינו בסוף התשובה בזה"ל, אלה דברים אשר אני כותב להיות שעשוע עמו ועם בנו האברך נ"י להלכה, אבל לדינא הלא אמרו לי כי כבר נכתב אצל מורינו הגאון דק"ק פרעשבורג נ"י (שו"ת אמרי אש חלק אבהע"ז סי' נ"ד). כן מוצאים שו"ת אשר השיב רבינו לבניו, ולחתניו וקרוב משפחתו, אבל בדרך כלל לא שלח ידו להשיב כדת מה לעשות, בחיי רבו.

— • —

קבלת פני רבו

לט. אף אחר שרבינו עלה ונתעלה לשמש לרב ואב"ד בק"ק ביאה, יארמוט, ואח"כ בק"ק אונגוואהר, גם אז בא לקבל פני רבו בכל עת מצוא.

ופ"א, כאשר בא רבינו לפרעשבורג לקבל פני רבו מרן החת"ס, והיה שם בשבת על סעודה ג', ודרכו של החת"ס להאריך בסעודה ג' עם התלמידים כנודע, והר"ר אברהם הירש זצ"ל לא היה נוהג לילך להחת"ס אז, כי הוא היה פרנס העיר טרוד בצרכי ציבור, ולא היה יכול לאחר כמה שעות בלילה. אך כששמע שרבינו בא לרבו, בא הראש הקהל לכבודו של רבינו לסעודה ג' כ"ה, והיה שם

כח. אחר תפלת מעריב נגש רבינו להראש הקהל רא"ה ושאלו ביחידות, שמעתי על כבודו שהוא חכם ותקיף, אך מן תורתו לא שמעתי, וכעת ראיתי, ואימתי יש לו זמן ללמוד. והשיב לו, בהיות כי ראיתי שנתרבו עלי טרדות משא ומתן וצרכי ציבור, אמרתי תורה מה תהא עלה, לכן קבלתי עלי בנדר שלא לילך לישון עד שאלמד דף אחד גמרא עם הרא"ש, וכן אני נוהג כבר סמוך לארבעים שנים, ולכן נדבק בי קצת תורה, ואף כאשר אני בא מוויינן עיף מן הדרך בשעה מאוחרת, לא אוכל לעבור נדרי.

ועיין עוד בספר אגרות סופרים (מכתב ע"ו הערה ג') שכתב דכירנא כי סיפר לי אבא מאוה"ג [הכתב סופר] זצ"ל, כי פעם שבת בפרעשבורג הגאון מו"ה מאיר א"ש, בעל אמרי א"ש זצ"ל, והתאכסן אצל ק"ז החת"ס

פילפול גורא בענינים שונים (ספר אלף כתב סי' קמ"ז, כמת"ב הגאון ר' עקיבא יוסף שלעזינגער). ועיין עוד (בפרק ז' אות ו') איך שרבינו הלך לקבל פני רבו, לפני שנסע לעיר המלוכה ווין כדי לעסוק ברפואות עיניו.

תפילתי יום יום לאלהי שמים

מ. בכל יום היה לרבינו שעה מיוחדת שסגר את עצמו בחדרו, והיה מיוחד לו על זה סדין לפרוס על הארץ, ובפישוט ידים ורגלים על הסדין המושכב היה מאריך בתפלה לערך שעה על אריכות ימיו של רבו החת"ם זצ"ל (מסופר בם' תולדות גדולי ישראל אנשי ש"ם דמ"ט). וכן העיד תלמידו הגה"צ רבי יהושע העשיל מקאפיש זצ"ל, שזכה לשמש את רבינו בלמדו בישיבתו, שבכל יום היה לרבו שעה מיוחדת שסגר עצמו בחדרו, ובפישוט ידים ורגלים, והיה מאריך בתפלה על אריכות ימיו ושניו של רבו החת"ם (תפארת יהושע).

ובהקדמה לדרשות חת"ם כותב הרי"ן שמערן זצ"ל: איך תלמיד נאמן היה הגאון ר' מאיר א"ש לרבו זקניו זצ"ל תראה ממה שסיפר בעצמו. פעם אחת בהיותו בק"ק פרעשבורג וביקרו אותו חכמי העיר, ותוך הדברים אמר להם: שלשים שנה (או ארבעים שנה, אינני זוכר היטב) רצופים הייתי מתפלל בכל יום בפישוט ידים ורגלים על אריכות ימים של רבינו [החת"ם] עכ"ל, כן סיפר לי דודי הגאון מה"ר שמעון סופר זצ"ל כפ'.

והמדייק בלשון רבינו יראה שכן מזכיר דבר זה בתשובתו לרבו (שו"ת אמרי אש אבה"ע סי' ה'): ויותר אין לי להטריח את רבינו הגאון נ"י, ותפילתי יום יום לאלהי שמים, יוסיף לו אורך ימים ושנות חיים. הק' מאיר א"ש. וכן מובא באגרות

זצ"ל רבו. והראש הקהל היה מו"ה אברהם הירש ז"ל. [בדרך כלל דרכו היה שלא הלך אל החת"ם כי היה טרוד בצרכי ציבור והס"ג לקח כמה שעות. אמנם לכבוד האמרי א"ש בא הראש הקהל בס"ג הנ"ל לבקר], וביקש ק"ז מהגאון מהר"ם א"ש ז"ל שיגיד איזה חידוש תורה לכבוד המבקר החשוב, וכאשר דרש, פלפל עמו מו"ה אברהם הירש הנ"ל בחריצות נפלא, עד שהגאון אשר אוריינתו קא מרתחיה ביה קפץ ועמד ברוגז מכסאו על בר פלוגתיה וכו', את מו"ה אברהם הירש, ומיד רפס לי' ק"ז ז"ל תחת השלחן על רגלו ואמר לו "דאס איז ר' אברהם הירש", ומיד נרתע לאחוריו וחזר על כסאו ונח רוגזיה דהגאון וכו'.

כט. וע"ע בשו"ת רבי עקיבא יוסף (סי' קצ"ו): ומעשה רב נודע לי מהגאון מהר"ר מאיר א"ש זצ"ל, אשר עשה התבודדות בביתו וראו התלמידים דרך חריצי התנור, שהיה נופל על פניו ומונח כך בתפלתו. וכע"ז בספח"ק תפארת שלמה (פ' תבא ד"ה א"י ושמחת בכל הטוב) שכבוד אדמו"ר הרה"ק מלובלין זי"ע, כל ט"ז שנים שהיה הרה"ק מבארדיטשוב חי לפניו, הנה בכל יום ויום היה מיוחד לו שעה אחת, להודות ולהלל להשי"ת, ששלח לעוה"ז נשמה גבוה וקדושה של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע. ועיין לעיל (הגהה ה').